CİLT : 17 OCAK 1969 SAYI : 200

tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

yeni ufuklar

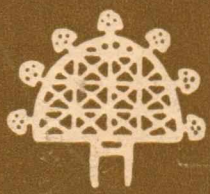

Bağnazlık... Çelişmeler ..... Samim Kocagöz
Az Gelişmişlik Kamçısı ..... Cavit Orhan Tütengil
Türk Edebiyatında Eleştiri ..... İbrahim Kutluk
Atatürk'ten Anılar ..... Ferit Celâl Güven
Tenhalarda ..... M. Başaran
Devrim Kırsızları II ..... H. Guillemin
Göz Yaşlarıyla Gülmek ..... Ömer Faruk Toprak
Çingene Yağmuru ..... Muzaffer Buyrukçu
Evet, Değer Yargıları ..... Selim İleri
Sabri Esat Siyavuşgil ..... Mustafa Baydar
Boykot ..... Akın Etan
Köstebek ..... Talip Apaydın
Anadolu Türkçesi XXI. ..... İsmet Z. Eyüboğlu
Olaylar Yorum İstemez ..... Oğuz Arıkanlı

YENİ UFUKLAR *okuyucularının yeni yılını candan kutlar*

YENİ UFUKLAR : Aylık Sanat, Düşünce Dergisi. Sahibi : MİHRİNNİSA GÜNYOL. Yazı İşlerini Yöneten : OĞUZ ARIKANLI. Yönetim yeri : Boyacı Ahmet So. Nuribey Han, K/2, No. 8 Çemberlitas, İst. Tel.: 27 49 74. Yazışma ve Havale adresi: P.K. 1034, Galata-İst. Bu sayıyı hazırlayan: VEDAT GÜNYOL. Teknik yönetmen : METİN GÜMRÜKÇÜ. Yıllık abonesi : 16, altı aylığı : 9 TL.; yabancı ülkeler için iki katı alınır. İlân : kapakta santimi 50, sayfalarda 25 TL.
Gün Basımevi, İstanbul

YIL : 1969 YENİ SAYI : 200

UFUKLAR

AYLIK SANAT, DÜŞÜNCE DERGİSİ

Kurucusu :
ORHAN BURİAN

Az Gelişmişlik Kamçısı

Cavit Orhan Tütengil

Atatürk'ün ölümünün XXX. yıldönümünde «Kalkınan Köylü Dergisi»nin onun en yakınlarına «Eğer Atatürk Yaşasaydı?» başlığı altında yönelttiği üç soru «az gelişmişlik» konusunda dikkate değer açıklamalara yol açtı. Bu yazımızla, tartışmaya bir ucundan biz de katılıyoruz. Böylece, bir gerçeğin iyi anlaşılmasına çalışacağız.

Derginin, tartışma ile hiç de ilgisi olmayan üç sorusu şunlardı :

1) Eğer Atatürk yaşasaydı, sizce, 2. Dünya Savaşından sonraki bloklaşmada, Demirperde arkası cephesini mi, yoksa batı hürriyeti cephesini mi seçerdi?

2) Eğer Atatürk yaşasaydı, sizce, Rusya bizden Boğaz'larda üs ve üç vilâyeti geri istedikten sonra ve Truman doktrini Amerika'yı Rusya'nın karşısına çıkardıktan sonra, Amerika ile, Amerika ittifakını nasıl karşılardı?

3) Eğer Atatürk yaşasaydı, sizce, bugünkü iç politikası ne olurdu?

Bu üç soruyu «Atatürk'ün Başyazarı» olarak nitelenen

Falih Rıfkı Atay, gazetesinde de yer verdiği, aşağıdaki cevaplarla karşılamaktadır :

«1. Tereddütsüz hürriyet cephesini tercih ederdi. Atatürk bir bağımlaşmacı idi. Sağlığında, Balkan Devletleri ve Sadâbat Pakti Devletleriyle bağımlaşma halinde dış politikasını gütmüştür.

2. Amerika ile ittifak ederdi. Bu ittifak başka, ikili anlaşmalar başkadır. Amerika'nın Türkiye'yi Rusya pençesinden kurtardığına şüphe yoktur.

3. İç politikada gericiliğe ve komünistliğe nefes aldırmazdı. Bugünkü Anayasa rejimini benimserdi.»[1]

«Atatürk'ün Başyazarı»nı cevapları ile başbaşa bırakarak konumuza geçebiliriz. Tarih Profesörü Âfet İnan, «Bu suallere Atatürk namına cevap verme yetkisini kendimde göremiyorum. Ben bir tarihçiyim. Belgelere dayanarak konuşmak isterim,» cümleleriyle başlayan cevabını şöyle bitiriyor :

«Ancak bu vesile ile halk efkârına şunu açıklamak isterim : Atatürk'ün en çok kızdığı cümle (Az gelişmiş ülke) cümlesiydi».

Profesör Âfet İnan, Nadir Nadi'nin «Kendi düşüncelerine güç kazandırmak uğruna Atatürk'ün büyük adına sığınarak, (Sağ olsaydı bugün şöyle yapardı, böyle ederdi) diyenleri» eleştiren yazısı üzerine Cumhuriyet Başyazarına gönderdiği mektubunda «Atatürk'ün en çok kızdığı cümle»-ye açıklık getirmektedir:

«..Bu medeniyet tarihinde kökünü bulan bir millet hiçbir zaman (Az gelişmişlik) vasfını asla benimseyemez. Bunu fert olarak, millet olarak tamamen üzerimizden atmak gerekmektedir. Biz ayrıca dünyanın en güzel, en zen-

[1] *Bk. Dünya, 10 Kasım 1968, s. 1.*

gin iktisadî kaynaklarına sahip bir yurdun evlâtlarıyız. Bunları bugün değerlendirmek hepimizin çalışmasıyla mümkün olmaktadır. Bu deyimi Atatürk sağ olsaydı, mutlaka en büyük kuvvetle reddeder ve hiçbir zaman kullanmamıza razı olmazdı.

Biz millet olarak soylu, köklü bir tarihe malik olmakla, Türk inkılâplarının, Atatürk prensiplerinin ışığı ve hedefi etrafında toplandıkça çalışmalarımıza güvenerek mesut ve müreffeh insanların topluluğu olarak dünya milletleri arasında yerimizi eşit şartlarla almış bulunacağız. Hepimiz bu ideal etrafında toplanmakla başarıya ulaşacağımıza inanıyorum.»[2]

«Küçüklük Duygusu» adlı başyazısında Nadir Nadi, Profesör Âfet İnan'ın sanayi ülkeleri tarafından kullanılan (Az gelişmiş ülke) deyiminin bu ülkeleri «töhmet altında bulundurmak ve bir aşağılık duygusu uyandırmak suretiyle o milletler üzerinde sürekli bir manevî baskı kurmak», daha da önemlisi, «bizi Atatürk ilkelerinden uzaklaştırmak» amacını güttüğünü kabul etmekle birlikte, bir noktaya parmak basmaktan da geri kalmaz :

«Ama unutmayalım ki, psikolojik baskı ve anestezi aracı olarak kullanılması bir yana, (az gelişmişlik) deyiminin bir de gerçek yanı vardır. Yer ve zaman koşullarına göre değişmekle beraber, bir kısım milletler ekonomi yönünden ötekilerine kıyasla geri kalmışlardır. Deyimin ancak İkinci Cihan Savaşından sonra kullanılır olması, durum o tarihte ortaya çıktığı için değil, fakat klâsik sömürge düzeni o zaman yıkılıp tarihe karışmaya başladığı içindir... Türkiye'mizde bugün bu (az gelişmişlik) kompleksinin kimi yöne-

---

[2] *Cumhuriyet, 23 Kasım 1968, «Ne Yapardı?» adlı başyazı.*

tim kadrolarını etkilediğini görmek Atatürkçü aydın çevreleri derinden üzmektedir.

Ama Atatürkçü ve aydın çevreler (az gelişmişlik) deyimini reddetmenin değil, az gelişmişlikten kurtulmanın savaşını vermektedirler bugün.»[3]

o

Belgelere dayanarak konuşmak istemesine rağmen Profesör Âfet İnan, Atatürk'ün sağlığında kullanılmayan bir söze Atatürk'ün kızdığını ileri sürerek konuyu duygu plânına aktarıyor. Belgeler bize Atatürk'ün 1922 yılından başlayarak, bizim «az gelişmiş ülkeler» teriminin göbek adı saydığımız «mazlum milletler» sözünü kullandığını göstermektedir.[4] Öte yandan, gerçekleri görmekle kalmayıp konuşulmasını da sağlık veren Atatürk'ün «Biz yoksul bir halkız» diye başlayan konuşmasını hatırlamalıyız.

Bize kalırsa Sayın Âfet İnan iki şeyi birbirine karıştırmaktadır. Atatürk'ün kızdığı, kendimize güvensizlik ve millet olarak kendimizi başkalarından aşağı görmekti. Bunun için de hakikatleri bilmemizi istiyordu. Aşağılık kompleksinden kurtulmanın yolu ise kendimizi tanımak ve olduğumuz gibi görmektir. Atatürk, Türk milletini başka milletlerden aşağı görenlere kızıyordu.

Çağımızın sanayileşmiş toplumlarından ekonomik, sosyal ve kültürel bakımlardan geride kalmış bulunan «az gelişmiş ülkeler» arasında bulunduğumuz söz götürmez. Gözden uzak tutulmaması gereken gerçek, gelişmiş ülkeler arasında olduğu gibi az gelişmiş ülkeler arasında da bir derece

---

[3] *Bk. Cumhuriyet, 24 Kasım 1968, s. 1.*

[4] *C. O. Tütengil, Atatürk ve «Mazlum Milletler», Türk Dili, S. 170, s. 106 - 108.*

farkının bulunmakta oluşudur. Hiçbir zaman tam - sömürge olmamış birkaç az gelişmiş ülke arasında bulunan Türkiye, az gelişmişler arasında kendisine verilen üstün yeri, canını dişine takarak başarıya ulaştırdığı Kurtuluş Savaşı'na ve onu izleyen Atatürk Devrimine borçludur.

«Üçüncü Dünya»nın sancılarını dile getiren *«Büyük Uyanış»* az gelişmişliğin bilincine varıldığı ölçüde kalkınma iradesini besleyebilir. Böbürlenme duygusu içinde gerçeklere göz kapayarak ve tarih sermayesinden harcayarak «dünya milletleri arasındaki yerimizi eşit şartlarla almamız» mümkün değildir. Az gelişmişliği kabul etmeden az gelişmişlikten kurtulmanın savaşı verilemez. Tarihî geçmişimiz, halkımızın mayasında süregelen büyük değerler, yerüstü ve yeraltı kaynaklarımız az gelişmişliğin kamçıladığı yüksek onurumuzu elbette başarıya ulaştıracaktır. Acı gerçeklerin kamçısını elimize almadan «zor geçit»ten çıkamayız.

o

ANT YAYINLARINDA

YAŞAR KEMAL

ÖLMEZ OTU

(Roman)

15 TL.

Atatürk'ten Anılar

ATATÜRK VE SULTAN ANA

Ferit Celâl Güven

Adana'nın delikanlıları, yaşlıları, kadınları ölüm neymiş çekinmeden, Fransızlarla dövüşüyorlardı. Bunların içinde, Çetelerin bir de Sultan Ana'sı vardı. Sultan Ana, Ovadakiler Toroslara çekilirken, ineklerini beraberinde çıkarmıştı. Her sabah bunları sağar, yoğurt çalar, ayran yapar yeşil sırlı cerelere doldurur, heybesine yerleştirir, güneşten ısınmasın diye de üstlerini murt dallarıyla örter, beygirine atlıyarak ileri hatlarda dövüşen çetelere ulaştırırdı. Çeteler Sultan Ana'nın yolunu pınarbaşı özlemi ile gözetlerlerdi. Sultan Ana savaş yılları boyunca bu işini, bir gün olsun bırakmamıştı.

Ankara Fransızlarla anlaşma imzalamış, onlar da Adana'yı bırakıp gitmişler, dağlara çekilen Adana'lılar da yuvalarına dönmüşlerdi. Yanık yüzlü, pırıl pırıl murt gözlü, yiğit yürekli Sultan Ana'yı bir daha göremez olmuştuk. Köyüne çekilmiş olacaktı.

Yıllardan 1923, ılık, güneşli bir mart günü Gazi Mustafa Kemal Adana'ya gelmişti. Gönüllerde tadına doyulmaz bir bayram sevinci vardı. Düşmanın kahpece saldırıları karşısında canının, namusunun kaygısına düşen ve bu belâlardan kurtulmak için silâhına sarılan Adana çocukları kendilerine başbuğluk yapmış olan kurtarıcısını bir daha, bir daha görmek için oradan oraya koşuşup duruyorlardı.

İşte o günlerdeydi. Gazi, yanında eşleri Lâtife hanım, valiyi ziyaret etmişler, hükümet konağının merdivenlerinden iniyorlardı.

Kalabalığın içinden, yaşlı, tertemiz, köylü giysili, başı al çatmalı bir kadın merdivenlerden ceylân gibi sekerek Gazi'ye doğru çıkıyordu. Önüne geçmek istediler. Onun kimseyi dinlediği yoktu. Kucağında bir demet sarı, gelinali çiçeği vardı. Bu çiçek, ilkbaharda buğday tarlalarının kenarlarındaki hendeklerde açardı. Gazi bir aralık durakladı. Sultan Ana :

«Benim çakır oğlum, bunca zaman çetecilik yaptım... Adaklıyım.. Seni öpeceğim!»

Gazi gülümsedi :

«Peki ama, bizim hanımdan izin aldın mı?»

«Ben kimsenin iznini bilmem.»

İki kolunu Gazi'nin boynuna dolayarak, yanaklarından öptü. Getirdiği gelinali çiçeklerini sundu.

Sultan Ana Gazi'nin gözlerine, mavi bir göle dalar gibi baktı, baktı :

«Ben muradıma erdim oğul! Daha ne muradın varsa Allah da sana versin!» diyerek kalabalığa karışıp kayboldu.

o

ATATÜRK VE ER GÖMLEĞİ

Bir akşam, Çankaya'da, Atatürk'ün sofrasındayız. Bir gece önce, Muhafız Alayındaki pehlivanlar, salonda güreşmişler, Atatürk o geceyi coşkun bir deyişle anlatıyordu :

«Bizim ulusal sporumuz güreştir. Üç yaşındaki köy çocukları bile, köyün çayırlığında, alanlarında sabahtan akşama dek güreşir dururlar. Türk'ün başka bir önemli sporu daha var : Savaş! Fakat bu spora, İstiklâl ve yurt dâvalarında başvurulur.

Dün gece çocuklar iyi güreştiler. Benim en büyük zevkim, bu Türk çocuklarının yiğit yapılarını seyretmektir. Güreş, ulusal geleneklerimizin en etkili güç kaynaklarından biridir.

Dün gece, güreştiler, hem de kıyasıya güreştiler. Gömlekleri yırtıldı. Bana İsviçre'den bir düzine gömlek gelmişti. Onlara :

— Sırtlarınızdakileri çıkarın da bunları giyin, dedim, giymediler.

— Paşam!. Bizim Ankara'dan köyümüze götüreceğimiz en mübarek armağan bu gömleklerdir. Giymeye kıyamayız.. Onları yedi köyün sandıklarında saklayacağız, dediler.

Ben de, onlardan, gömleklerinden birini istedim, verdiler.»

Zile bastı, yaver geldi. Ona :

«Gadrobumda dünkü güreşçilerden birinin gömleği var. Getirsinler.»

Getirdiler.

«Bakınız arkadaşlar!. Yamalı. Ama tertemiz, içleri gibi dışları da arısili. Bu gömleği giysilerimin arasında ömrüm boyunca saklayacağım» dedi.

Bağnazlık... Çelişmeler

Samim Kocagöz

Sosyalizm, belli bir ortamda, belli bir yerde, bu ortam ve yerin koşullarına uygun bir ilke haline getirilmezse, çok lâstikli bir anlama, çeşitli yorumlara geliyor, düşüyor. Sosyalizmi benimsemiş ülkelerde kurulan plân, yapılan programlar, bu ülkelerin ortamına, koşullarına uygun ilkeler haline geldi mi — Cezayir, Küba gibi — uygulama olanakları buluyor. Daha uygulama yoluna girmemiş ülkelerin aydınları — solcuları, sosyalistleri — arasında sosyalizm, bir çekişme, tartışma, giderek çeşitli partiler halinde ortaya çıkıyor (Fransa gibi). Sosyalizmin ana ilkeleri tartışma konusu olamaz : Kur'an-ı Kerim'de Hazreti Muhammed ne ve nasıl buyurmuşsa — bunlar da yoruma bağlı ya — öylece amel edilir. Sosyalizmde de böyledir : Marks, ne ve nasıl buyurmuşsa, sosyalistim diyen, yada sosyalistim diyebilen ülkeler, öylece amel etmek zorundadır. Yalnız şu var ki : Müslüman, İslâmlık, bir toplum düzeni olmak olanağını yitirdiği için bağnazlık, bazı ülkelerde — ne olursa olsun, bizde bile — etkili olamıyor. İlerici güçler baskın çıkıyor. Bırakalım başka ülkeleri, bize bir bakalım : Ezan Türkçe mi, Arapça mı okunsun? Tartışmasından tutun, Atatürk'ün heykellerini kırmaya değin din yakasındaki bağnazlık, tartışmalar gibi, sosyalizm, sosyalistler yakasında da o değin çeşili tartışmalar var : Ortanın solu, solun solu, solun da daha solu. Sosyalist bir toplum düzeni kuruldukta bütün bu — partiler arası tartışma Fransa'daki gibi belki devam edebilir — tartışmalar durulabilir, belli bir ilkeye,

yurdun ortamını, koşullarını gözönüne alan belli bir plâna bağlanabilir. Ama her zaman içten içe tartışmalar, çekişmeler devam edecektir. Bugün sosyalist ülkelerin içinde, ve sosyalist ülkeler arasında olduğu gibi...

Bizim bugünkü tartışmalarımız — dini bir yana bırakalım — dikkat edilirse pek ilkel, giderek gülünç bir havaya bürünüyor, zaman zaman; politikadan tutunuz edebiyata değin uygulanan kalıplarımız var: Sola karşı olanların bağnazlığını, suçlamalarını, iftiralarını bir düşününüz.. Çıkarlarına dokunan herkese (Komünist), her olaya (Komünist Parmağı) suçlaması artık ucuzladı. Belli çevrelerin çıkardığı (Varak-Pareler) de adama komünist, komünist uşağı diye methiye (!) yazıyorlar da bu gibi yazıları insan, mahkemeye bile vermeye kalkışmıyor; tenezzül sayıyor; gülüp geçiyor. Benim söz konusu etmek istediğim bu gibi incir çekirdeği doldurmıyan, belli kişi ve çevrelerin maşası suçlamalar, yada tartışmalar değil, son zamanlarda çok ilginç bir hale gelen sol'um diyenlerin arasındaki çatışmalar, tartışmalar. Bu gibi çatışma ve tartışmalar dünyanın her yakasında, her memleketinde vardır. Ne var ki biz, bu işlerde çok yeniyiz; yeni olduğumuz için pek yadırgıyoruz.

Tartışmalar bizde çoğunlukla sol'larla, solun sol'ları arasında geçiyor. Bunlara tartışma demek pek de doğru değil; karşı karşıya, kalem kaleme olmuyor. Örneğin birisi bir yazı yazıyor, bu yazıya bir başkası ona cevap değilmiş gibi çatıyor. Ölçü, yukarıda belirttiğim gibi, Kur'an-ı Kerim böyle buyurmuş; sen ters yoldasın. Yolun ne olduğu, niçin o yol tutulduğu, bağnazlar için söz konusu değil. «Gözlerimi kaparım (Marks) ın dediğini yaparım» diye tutturmuşlar. Sanki berikiler Marks'ın devrimciliktir dediği sosyalizme bağlı değiller. Memleketin olanak ve koşullarını gözönünde tutanlarına çatıyorlar. Bu işi, bu fikirleri bu-

rada eleştirmek, yersiz ve gereksiz bir tartışmaya girmek olur. Ben, burada bağnazlık ve çelişmelere birkaç örnek vermekle yetineceğim ::

1. Seçim öncesi (1968, 2 Haziran) ünlü ressam Abidin Dino, Ant'ta bir yazı yazdı, «Niçin TİP» (28 Mayıs 1968). Türk Solu haftalık dergisine göre, Dino, Paris'te oturmaktadır, hemen bir (MEKTUP, Abidin Dino'ya) — Türk Solu, 4 Haziran 1968, yazan : Mehmet M. Mimoğlu — «Sen hariçten gazel okuma!» demeye gelen bir mektup. Arkasından Şevki Akşit'in yazdığı bir yazı (11 Haziran 1968, Türk Solu), «A. Dino ve Yanıltmaca». Dino'ya bu öfke neden biliyor musunuz? Ülkemizin koşullarına uygun, ortamına uygun bir parti olan TİP'i tutması suçu Abidin'in. Bu çeşit tartışma yada suçlama yoluna gitmesi Türk Solu'nun doğal karşılanabilirdi. Ama Abidin'i küçültecek — aklınca — küfür yoluna sapmasaydı. (Meraklı okurlar, yukarıda tarihlerini verdiğim Türk Solu'ndaki yazıları okuyabilir.)

2. Romancı Sayın Kemal Tahir, bir cümle ile özetlenecek olursa, «Bozkırdaki Çekirdek» adlı romanında Köy Enstitülerine karşı çıkmış. Bu yersiz ve gereksiz çıkışın eleştirisini Vedat Günyol yaptı (Yeni Ufuklar, Temmuz 1968, sayı 194. Köy Enstitüleri ve Bir Roman), ben, üzerinde duracak değilim. Vedat'ın yazısı söz konusu olan bir toplantıda, mukaddes kitaplara çok bağlı bir dost; «Kemal Tahir haklı : Toprak reformu yapılmıyan ülkelerde Köy Enstitüleri kurulabilir mi? Ağalar kapatır,» dedi. Hani karakaplı kitaba bakarsanız, bu yargı doğrudur. Kemal Tahir de haklıdır. Amma velâkin bir de devrimciyiz, devrimler için savaşıyoruz diyoruz; boşuna mı? İnsan gözlerini kitaptan kaldırıp iki yakasına bakmazsa, iki yakasını

görmezse, böyle fikir sapmalarına düşebilir : Bu mantığı yürütecek olursak, apışır kalırız (!) Toprak reformu yapılmadan, ağaların beli kırılmadan, Nâzım keyfinden mi yattı ola on üç yıl? Bunca devrimci savaş bedava mı veriliyor? Savunucusunun mantığına göre — romancının romanına göre demek zoruma gidiyor — Köy Enstitülerinin kuruluşunu yersiz ve zamansız bulan yazar, devrimci değil miydi? Devrimcilik geri koşulları zorlayıp, bir olanak yaratmak değil midir ereğe ulaşmak için... Tonguç da bir olanak yaratmış, bir ortam yaratmış, Türkiye'nin koşullarına uygun, devrimlere bir adım olacak bir büyük eser ortaya koymuş.. (Kitabî) bağnazlara göre halt etmiş (!) Toprak Reformunu bekleyecekti efendim... Ağaların Enstitüleri yıkamıyacağı ortamı bekleyecekti efendim... Ben böyle kitapçılığa... hiç değilse «Hadi canım sen de!» derim. Bu çıkış kapısı, İmam Hatip Okulu Profesörlerinin girip çıktığı kapının aynıdır. Bu mantığa göre (KAPİTAL), (KURAN-I KERİM) e uygun olarak pekâlâ yorumlanabilir. Peki Köy Enstitülerinden çıkan aydınlara ne buyurulur? Devrimci güçlere güç katmadılar mı?.....

..... Kemal Tahir gibi iyi anlatıcı bir romancı, Anadolu'yu, tutuklu kaldığı damdaki suçluların açısından görüyor; Anadolu halkını bu suçluların durumu ile ölçüyor; ne yazık ki usta anlatıcılığı bir mapusdamı ağzı ile, fikir sapmalarına düşüyor. Bugünün gerçeklerine eğilecek niteliğini yitiriyor romanları. «Bozkırdaki Çekirdek» gibi kitaplarında basbayağı devrimlere ve devrimciliğe karşı çıkıyor. Bu tutumu çok ilginçtir Kemal'in, çünkü öteki bütün (kitabî) solcuların tutumunun tipik bir örneğidir. (Kitabî sözcüğünün anlamı, sözlükte çok geniş, bilerek kullanıyorum : Mukaddes kitaplara düşkün kişilere de KİTABİ denir.)

Şimdi bu yazımı okuyanlar, benim sol fikirlere karşı olduğum anlamını — mahsus, bilerek — çıkarır, yorumliyabilirler. Benim Marks'tan yana olduğum, otuz yıldır yazdığım kitaplarla ortadadır. Ne varki ben, Marks'tan yana olduğum değin, HEKTOR'DAN da yanayım.

o

BİZE GELEN ESERLER

- *Mutlu Azınlık* (Birer Perdelik 4 Oyun) : Feyyaz Kayacan, Yeditepe dergisi yayınları, İst. 1968, 5 TL.
- *Önce Ekmek* (Hikâyeler) : O. Kemal, Yeditepe yayını, İst. 1968, 6 TL.
- *Mavi Bulûzlu Kadın* (Hikâyeler) : Mustafa Niyazi, Yeditepe Yayını, İst. 1968, 4 TL.
- *Gebe* (Şiirler) : A. Aydın Hatipoğlu, Habora yayını, İst. 1968, 3 TL.
- *Hür Dünyanın Diktatörlüğü* (İran) : Bahman Nirumand. Anadolu Yayınları, Ankara 1968, 10 TL.
- *V. İ. Lenin'in Hayatı ve Eserleri I :* Henri Lefebvre, Anadolu Yayınları, Ankara 1968, 15 TL.
- *Ölmez Otu* (Roman) : Yaşar Kemal, Ant Yayını, İst. 1968, 15 TL.
- *Bu Ne Biçim Ülke?* (Denemeler) : Mahmut Makal, Öncü Kitabevi Yayınları, İst. 1968, 10 TL.
- *Üçotuz Para* (Şiirler) : Ayhan Hünalp, 3 Yayınları, 2. basılış, İst 1968, 3 TL.
- *Sağanaktaki Aç Çocuk* (Gariban Ömer) : Şiirler : Uğur Akıcıer, Ankara 1968, 5 TL.

Türk Edebiyatında Eleştiri

III.

İbrahim Kutluk

Bizde eleştiri çok yeni sayılır. Divan Edebiyatımızdaki eleştiriler, ya dostluk kayırmasından dolayı yuvarlak sözler, ya kanıtsız saldırılar, sövgüler yada tezkirecilerin yaptığı gibi, biyografi arasında, bir nedene dayanmıyan övgüler ve yergilerdir. Batı anlamındaki eleştiriler çok sonraları yazınımızda görülmeye başlamıştır.

Eleştiri karşılığında uzun süre «tenkit» sözcüğü kullanılmıştır. Muallim Naci «Nakd» sözcüğünden, «tenkit» mastarını türetmiştir. Araplar, «tenkit» yerine «nakd» derlerdi : nakd-üş-şi'r, şiirin eleştirilmesi demektir. Sonraları, eleştirmek anlamına, «intikad» sözcüğü de kullanılmıştır.

Tanzimat Edebiyatı'nda, birara, tenkid sözcüğü yerine edebî kınama anlamına gelen «muaheze-i edebiyye» (Şemsettin Sami), «muaheze» (Kınama), «muhakeme» (düşünsel tartışma) sözcükleri de kullanılmıştır. Bugün tenkit sözcüğü unutulmuş, batıdaki kavramının karşılığı olarak, yerini eleştiriye bırakmış, mastarı da eleştirmek olmuştur.

Mustafa Nihat Özön «Türk Eleştirisine Bir Bakış» adlı değerli yazısında, Divan Yazınımızın eleştiri anlayışı üzerinde durmuştur (Türk Dili, Eleştiri Özel Sayısı, s. 548-558). Biz burada Divan yazınının eleştirisi üzerinde durmayacağız. Tanzimattan sonraki, eleştiri üzerinde küçük bir

denemede bulunacağız.

Batıdaki eleştiri anlayışına benzer yazıların Tanzimat Edebiyatıyla başladığını söyledik. Şinasi'nin Fatin Tezkiresi (Şairler Antolojisi ve Biyografisi) nin yeniden basılması üzerine eleştiriye benzer ilân yazısını söz konusu etmezsek, bizde eleştiriye benzer ilk yazı, Nâmık Kemâl'in 1866 da Tasvir-i Efkâr'da yayımladığı «Edebiyatımız Hakkında Bazı Mülâhazatı Şâmildir» makalesidir.

Nâmık Kemâl, kendi eleştiri anlayışı üzerinde birşey söylemez. Gösterdiği kanıtlar nesnel olsa da, öznel yargılarda bulunur. «Tahrib-i Harâbat» eleştirisinde ise nesnellikten tüm uzaklaşır, düşüncesindeki amaca, kendine göre güdümlü olan sanat anlayışına uygun sonuçlar çıkarır, kesin-insafsız yargılarda bulunur.

Bu alanda ikinci önemli yazar Ziya Paşa'dır. O, daha ölçülüdür. Nesnel olmağa çalışır. Ancak zevk beğenisi üzerinde durmaz. «Harâbat» adlı antolojisinin önsözündeki manzum yargılar ise kendinden önceki Divan şairlerinin tekerlemelerine, yuvarlak sözlerine benzer öznel yargılardır. Sultan-us-şuâra'ların, kendi dönemlerdeki şairler için yazdıklarına benzer.

Daha sonra, bu alanda Recaî Ekrem Bey oldukça önemli şeyler söylemiş, yapmış sayılır. Ancak onun da yeni ve yeniden yana olmaktan ileri geçemiyen bir eleştiri anlayışı vardır ki, bu eleştiri de edebiyatımıza pek birşey kazandırmış sayılmaz. Yalnız bu eleştirilerde batı zevkinin, batı anlayışının izleri de görülmektedir; bu izlerin yararlı olmadığı da söylenemez.

Ancak bu az buçuk yeni anlayış bile ortak mazmunlara, kelime oyunlarına, vezne, kafiye ve söz sanatlarına düşkün anlayıştaki yazarları tedirgin etmiş, 1880 ile 1896 yılları arasındaki değersiz, değersiz olduğu oranda büyük gü-

rültüler kopmasının nedeni olmuştur.

Bu arada Nabi Zade Nâzım, Servet-i Fünun'da, Divan şairleri üzerine incelemeler yayımladı. Gerçek şair ve şiir üzerine yazılar yazdı. Beşir Fuat, Voltaire ile V. Hugo üzerine kitaplar; Murat Bey, Mizan gazetesinde, «Üdebamızın Nümune-i İmtisalleri» adlı bir sıra inceleme ve eleştiriler yayımladılar.

Görülüyor ki, Servet-i Fünun'la birlikte yeni bir eleştiri anlayışı başlamış bulunuyordu. Nâmık Kemâl, Ziya Paşa'da görülmekte olan dil üzerine eleştiriler, yerini kitap, konu, biraz da zevk anlayışına bıraktı.

Muallim Naci, Terceman-ı Hakikat gazetesinde, açmış olduğu edebiyat eleştirisi sayfasında, şiirleri, kelime eleştirisi açısından ele alıyor, övüyor, yada yeriyordu. İstilâhat-i Edebiyye adlı sözlük biçimnideki eserinde eski edebiyat ve güzellik anlayışını biraz yumuşattı. «Esami ve Osmanlı Şairleri» eserlerinde de Divan Şairleri üzerindeki bazı yargılarını belirtti. Buna karşı ilk tepki Recaî Zade Ekrem Bey'den geldi. Zemzeme'nin üçüncü kitabının önsözüyle Takdir-i Elhan'ın önsözünde, bu biçim eleştiriye karşı çıktı.

Recaî Zade, edebiyat yapıtlarında, özellikle, üç çeşit güzellik olduğunu belirtir: Düşünce, imge, duygu güzelliği... Bunlar bir eserde ayrı ayrı bulunabileceği gibi, ikisi birlikte, yada üçü birden bulunabilir. Sonra, sözlerin uygunluğu, vezin gibi şeyler de, daha önemli olmamakla birlikte, üzerinde durulmaya değerdi tabiî.

Bu çeşit eleştiri edebiyatımızda yeni görülüyordu. Bundan önce söz - anlam ilişkisini aşamayan eleştiriye karşı bu görüş ve anlayış yeni idi, ilgi çekiciydi.

Edebiyat-ı Cedide, eleştiriye önem verdi. Önce kendi yapıtlarını savunmak gerekiyordu. Fikret, Cenap, Halit Zi-

ya, Mehmet Rauf, Ahmet Şuayp, Hüseyin Cahit bu alanda çeşitli yazılar ve incelemeler yayımladılar.

Ancak eleştiriler, bizde, hep kavga, sövme ve sövüşmelerle sonuçlandı. Bu yüzden batının yeni düşünceleri ve anlayışı bize yerleşemedi (daha çok ayrıntılar için bk. ayn. yz. S. 548 - 558).

Batıdaki benzerlerine yaklaşan eleştiri 1908 den sonraki Millî Edebiyat'la başlar. Selânik'teki Genç Kalemler, İstanbul'da, Yeni Mecmua'da toplanan yazarlar, eski edebiyatı ve edebiyat anlayışını yerdiler, başarıya da ulaştılar. Genç Kalemler'deki «Yeni Lisan», «Millî Edebiyat», «Millî Vezin» tartışmaları, yazarları ister istemez eleştiriye sürükledi. Fuap Köprülü, Ali Canip Yöntem, Şahabettin Süleyman, sanat çalışmaları alanından çok, inceleme ve eleştiri alanına yöneldiler. Daha sonraları Reşat Nuri Güntekin, Abdülhak Şinasi Hisar, Nurullah Ataç eleştiri yazılariyle tanındılar. Reşat Nuri Güntekin ve Abdülhak Şinasi Hisar, sonraları roman türüne yönelirken, Ataç eleştiri ve denemede kalmıştır.

Eleştiri üzerine yazılan yazıların son yıllarda kitaplar haline getirilişi, bu türe günümüzde verilen önemi gösterir. Daha önceleri Köprülü de, eleştirilerini «Hayat-ı Fikriyye» (1909) ve «Bugünkü Edebiyat» (1922) adlı kitaplarda toplamıştı. Çağımızın en ünlü eleştirmenlerinden biri olan Ataç'ın, Yetkin'in eleştirmeleri, kitap haline getirilmiştir : «Ararken» (1954), «Diyelim (1954), «Okuruma Mektuplar» (1958), «Prospero ile Caliban» (1961), son olarak da TDK yayınlarından «Söyleşiler» (1964) ve «Ataç» (1962) tır. Suut Kemal Yetkin de, eleştirilerini, «Günlerin Götürdüğü (1958), «Düş'ün Payı» (1960), «Yokuşa Doğru» (1963) kitaplarında toplamıştır.

Son günlerde eleştirilere önem verildiğini, aşağıda ad-

larını vereceğimiz yayınlardan da anlayabiliriz :

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bizde eleştiri alabildiğince ilerlemiş, hattâ yalnız tiyatro, sinema, müzik, resim eleştirmenleri bile yetişmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce İbrahim Naci Dilmen, Refik Ahmet Sevengil, Selâmi İzzet Sedes, Orhan Burian; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sabri Esat Siyavuşgil, Lütfü Ay, Burhan Arpad, Metin And, Özdemir Nutku yalnız tiyatro üzerine eleştiriler yazmışlardır.

Selâmi İzzet, bu eleştirilerinden birkaçını Tiyatro Sanatı (1935), Tiyatro Konuşmaları (1936), Tiyatroya Dair (1938); Burhan Arpad, İlk Gece (1962) adlı kitaplarda toplamışlardır.

Nejat Özön, Semih Tuğrul, Halit Refiğ, Ali Gevgilili, Çetin Özkırım, T. Kakınç sinema eleştirmenlerinin; İlhan Mimaroğlu, Selmi Andak müzik; Nurullah Berk, Zahir Güvemli resim eleştirmenlerinin ileri gelenlerindendir.

Belli bir türe bağlanmayan, genellikle izlenimci olan günümüzün eleştirmenleri de şunlardır : Vedat Günyol, Memet Fuat, Tahir Alangu, Adnan Benk, Muhtar Körükçü, Asım Bezirci, Fethi Naci, Rauf Mutluay, Hüseyin Cöntürk, Konur Ertop...

Vedat Günyol, Dile Gelseler (1966), Yeni Türkiye Ardında (1966); Orhan Burian, Denemeler - Eleştiriler (1964); Nermi Uygur, Dilin Gücü (1962); Memet Fuat, Düşünceye Saygı (1960); Fethi Naci, İnsan Tükenmez (1956), Gerçek Saygısı (1959), Cevdet Kudret, Dilleri Var Bize Benzemez (1966); Hüseyin Cöntürk, Eleştirmeden Önce (1958), Çağının Şairi (1960); Asım Bezirci, Çok Kapılı Oda (1961), Bilimden Yana (1963); Asım Bezirci - Hüseyin Cöntürk, Turgut Uyar - Edip Cansever (1961), Günlerin götürdüğü (1962) adlı kitaplarda eleştirilerini biraraya getirmişlerdir (ayn. yz. S. 558 - 9).

Devrim Hırsızları
II.

Henri Guillemin

Neyse, Ağustos 1792'de, iğrenç bir ayraç açılmış oldu. «89 umudu» doğru yoldan saptırıldı, ihanete uğradı. Korkunç rezalet tabiî. Lâyık olduğu üzere Panthéon'a yerleştirilen Voltaire'in yerine, şu zırdeli, bozguncu Rousseau çıkmıştı şimdi ortaya ve onun yamağı Robespierre, ne yazık ki öbür dünyaya göçmüş bulunan Mirabeau'nun yerine göz dikmiştir. Neyse ki, ensesi kalınlar oradadır. Tıpkı Yasama Meclisiyle Kurucu Meclis gibi, Uzlaştırıcı Meclisi de işgal ederler; bunların, Jaurès'in «saldırgan büyük kentsoylularla ağzı iyi lâf yapanlardan kurulu bir oligarşi» diye tanımladığı savaşçıları, Girondin'leri vardır; Lamartine, bu adamların, «Kral'ın egemenliği yerine zenginlerin egemenliğini geçirmek» istediklerini, böylece halkın, «bir tek değil, birkaç bin zorbanın boyunduruğu altına gireceğini» yazacaktır sonradan. Vergniaud'ların, Roland'ların, Brissot'ların ve en yakın bağlaşıkları, aylıklı Ansiklopedi'ci «d'Alembert'in dostu», Marquis de Condorcet'nin el üstünde tutulduğu günlerdir o günler.

Sieyès, 1793 Nisan'ında, bu beylere, taşradan getirtilecek 20.000 «aile çocuğu» ile Paris'in apansız basılmasını önerir. Sieyès onları, bir gece, *«kentin dış mahalleleri top ateşine tutulurken»*, Robespierre'i öldürmeye çağırır. Sieyès çok acelecidir. Yarım yüzyıldan fazla ileri gitmiştir. Robespierre, Kurucu Meclis üyelerinin İnsan Hakları Bildirisi'ne yazdıkları, mülkiyetin *«kutsal»* olduğu ilkesindeki

niteleme sıfatını yadsımakta, insanların, örneğin Zencilerin, zenci tüccarının *kutsal malı* olmadığını ileri sürmektedir. Temel ürünlerin, özellikle ekmeğin fiyatının yükselişinin önlenmesini isteyenlere karşı, Roland, *«özgürlük»*ün bir dogma olduğunu, Uzlaştırıcı Meclis'in, ticarî alanda, hiç bir şeye karışamıyacağını açıklamaktan başka bir şey yapamıyacağını, yapmaması gerektiğini söylemektedir. Girondin'lerin düzenlediği «Yasa Bayramı»nda, Cumhuriyet altınlarının üzerinde artık *«Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik»* yazmamaktadır; son sözcük değişmiştir : *«Özgürlük, Eşitlik, Mülkiyet»*.

Bütün eyyamcı kılık değiştirmeleriyle, Mirabeau gibi «iyi bir adam» olan Danton'un olanca çabasına rağmen, Robespierre'in işi ancak iki yılda bitirilecektir (10 Nisan 1792-27 Temmuz 1794). Nihayet 9 Thermidor (Robespierre'in baştan indirilişi) gerçekleşir de, bütün dürüst insanlar rahat bir soluk alır. Bay Bessand - Massenet : *«Paris'in kurtuluşu»* diye niteler bu hareketi. Madam de Stael salonunu yeniden açabilecektir, ve Boissy d'Anglas, alkışlar arasında şu kurtarıcı cümleyi haykıracak : *«Mal mülk sahiplerinin yönettiği bir ülke, doğal bir düzen içinde demektir.»*

Bununla birlikte, ayrıcalıklı seçmenlere dayanmasına rağmen, Cumhuriyet, kaygı verici bir biçimde devam etmektedir. Her zamanki gibi Sieyès'in ve Talleyrand'ın desteklediği bir işadamı - ordu birliği, *«Yaşasın Cumhuriyet!»* çığlıkları arasında, Cumhuriyet'i yıkıverir — İsviçre'li bankacı Perregaux, en büyük parsayı toplamak üzere, yine hazır ve nazırdır —. Yetersiz kalan Thermidor'u, Brumaire tamamlamış, Bonaparte işbaşına gelmiştir. Seçilen araç bir serüvenci, yurtsuz bir generaldir; kendini İndus ırmağının öte yakasında ilbay olarak gören bu düşçü, Orta - Doğu'da yenilgiye uğradıktan sonra, çok değersiz bir av saydığı Fransa'ya istemeye istemeye razı olmaktadır. Herkes bu

adamı kolayca çekip çevrilebilir sanmaktadır. Ama Sieyès kuşkuludur, ve kısa zamanda haklı olduğunu anlar. Yalnız, adam temelde yine de çok iyidir, yani tefecilerin ayrıcalıklarını korumakta, işçi sınıfını asıl görevinde, yani bir angarya hayvanı olarak tutmakta, ve daha önemlisi, iktidara getiriliş nedeni uyarınca, iktisadî dolaplara göz yummaktadır. Daha koltuğuna oturur oturmaz, Perregaux ona, işbaşına getirilişini açıklayan kararnameyi imzalatır : çok büyük bir girişim olan o ünlü *özel* bankanın kuruluş kararnamesi; serüvenci general, bu bankaya «Fransız Bankası» gibi yapay bir ad takmağa razı olur, bununla birlikte, Devlet, onu ne denetleyebilecek, ne para isteyebilecek, tam tersine, kendisi ona para verecektir.

«İmprator»un Avrupa'da giriştiği soygun siyaseti yüzünden her şey, hem de çok cansıkıcı bir biçimde allak bullak olana dek, kentsoylu sınıfın işleri tıkırında gidecektir. Avrupa kıtasının dört bir yandan kuşatılması, sanayiden ve ticaretten elde edilen tatlı kârları baltalar. «Fransız Bankası», her şeye rağmen, «ilân edilen» yüklüce kârlar sağlar (bir de ilân edilmeyenleri düşünün siz!), ama ensesi kalınlar, genel olarak, oyunun artık tehlikeli olmaya başladığı kanısındadırlar. Elinden tuttukları yaratığı bırakıverirler, ve La Fayette, yine «özgürlük»ün onurunu kurtarma savaşına girişir.

Yeniden ortaya çıkan Kral'ın yönetimi altında, adlı adsız, bir sürü «dürüst insan», gittikçe artan bir kargaşalığa düşer. Bankacı ve sanayici kızları, sarı sarı liracıklara ağızlarının suyu akan aksoylularla evlenirler. En belirgin örnek: Baron'luğa yükselen Stael - Holstein Baronesse'i olan Germaine Necker. Öte yandan, generaller de yönetim kurullarıyla ilgilenmeye başlarlar; sınır ötesi vurgunlarla zaten yükünü tutmuş bulunan general Soult, demir ve kömür

işine girişir. General Marmont, Perregaux'ya damat olmuştur.

Fransa'da otuz milyonluk nüfusun, ancak yüz bini seçmendir. Yeterli değildir bu. Orta güçte bir kentsoylu sınıf dişlerini göstermeye başlamıştır. O da iktidardan pay istemektedir. Bel - Ami'nin ayrı ırktan bir erkekle çiftleştirilmesiyle elde edilmiş bir Rastignac olan Adolphe Thiers bunun en güzel örneğidir, ve XVIII. Louis'den daha ihtiyatsız davranan X. Charles, büyük bir yanılgıya düşüp soyluluğa önem verir, hattâ bir çılgınlık edip, insanlara oy hakkı tanıyan yada bundan yoksun bırakan hesap makinasını gözden ırak tutar.

Kentsoylu sınıf 1789'da yaptığını tekrarlayınca X. Charles, 1830'da devrilir : işçi sınıfından, kentsoylu sınıf için can vermesi rica edilmiştir yine. İşçi sınıfı da, can vermek bilmeyen La Fayette'in dikkatli bakışları altında, bir kez daha yerine getirir bu ricayı. Benjamin Constant'ın yakından desteklediği Marki, üç renkli bayrağın kıvrımları altında, 1789 Temmuz'unda «devrimci» hareketin başladığı Krallık Sarayı'nda (Palais - Royal) sarılıp öper bu d'Orléans soyundan gelme çocuğu; ve X. Charles, bundan böyle, hep aynı sarayda konuk olarak kalır. Nihayet yengi kentsoylu sınıftadır! Dumouriez ile Danton'un eski tasarısı, en sonunda gerçekleşmiştir! İktidara bir «Orléans» gelmiştir. Şimdi bütün *Fransız'ların Kralı* ilân edilen bu yaşlı adamın, eskiden, 5 Nisan 1793'te, Dumouriez'nin kurmaylarıyla birlikte düşmana geçerek üne erdiğini hatırlayan çıkmaz (ayrıca, ne önemi vardır canım?).

«Ücret yada günlük çalışma süresi gibi konularda işverenle işçi arasında arabuluculuk yapmamız istendi mi, bunu asla yerine getirmeyeceğiz, çünkü böyle bir davranış, sanayinin özgürlüğü ilkesini çiğnemek olur.» Bu da ne? La Fa-

yette'in, 25 Ağustos 1830'da Ulusal Muhafız Gücüne, gönderdiği genelgenin üçüncü maddesi. Paris'li marangozlarla çilingirler, Ulusal Muhafız Gücü'nün, halkın, barikatlarda çarpışmış olan halkın çıkarlarını koruması için temiz yüreklilikle bazı dilekçeler yazmışlardı.

Çıldırmış mıydı bu herifler? Çok geçmeden onlara, önce Lyon'da, büyük düşünür Ferney'in tanımladığı düzenli toplumun ne demek olduğu gösterilecektir. Lyon valisi, emekçi elçileriyle işveren elçileri arasında, taban yövmiyenin saptanması konusunda bir tartışma açılmasına izin verme sersemliğine mi düştü? İçişleri Bakanı Casimir Périer şimşeklerini yağdırıverir (Halkın ilk gösterisi, 1788'de, Vizille'de, Périer'lere karşı olmuştu, ve pek de boşuna değildi). Vali görevden alındı; ve işadamı - general Soult, elindeki bütün olanakları kullanarak, *«fabrika sahipleriyle işçiler arasında, güvenliğin ve mülkiyetin başlıca koşulu olan, eksiksiz uzlaşma özgürlüğünü»* sağlamak üzere, koşarak Lyon'a yollandı.

(Bitmedi)

(Çeviren : Bertan Onaran)

o

Yeni çıktı

CUMARTESİ
YALNIZLIĞI

Selim İleri

(Hikâyeler)

4 TL.
ADAM YAYINLARI

Tenhalar

M. Başaran

Tenhalara açılabilir misiniz? Düşüncelerin, hüznün derinliklerine... İçinize bakabilir misiniz korkmadan, bunalmadan; kimselere göstermediğiniz boşluklar önünde başınız dönmeden? Tenhalar eğitiminden geçmemişseniz, zordur bu soruları yanıtlıyabilmek... Tehlilkeli bölgelerdir tenhalar, umulmadık yanlarımızla karşılaştırır, bizi yargılar... Kanılarımız, eylemlerimiz gerçek yüzleriyle ortaya çıkar. Örneğin yasaları, buyrukları uygulıyan bir görevlisiniz. Bütün gün çalıştınız. Kocaman, karışık bir makinanın uğultusuna kapılarak kimilerini üzen, kimilerini memnun eden, ama üzerlerinde durup düşünüldüğü zaman hayli su götürücü yanları olan bir şeyler yaptınız... Ayak seslerinden korkmadan dolaşabilir misiniz tenhalarda? Başımdan geçen olay sanıyorum tenhaların işiydi...

Ben o zaman Dokuzuncu Bölge Gezicisiydim. Ökkeş dedikçe: «Mühendislik değil de yol çavuşluğu...» O hınzırın, yüzüne bir bilmişlik vererek böyle söylemesine bakmayın siz. Gezicilik, çalışmaya niyeti olan için hiç de küçümsenecek bir iş değildi. Hoş o da küçümsemiyor «yetkisiz», «itibarsız» demeğe getiriyordu ya... «Bir mühendisin aldığı parayı, sattığı cakayı düşün, bir de Geziciyi...» diyordu.

Oldum olası cakadan hoşlanmam. Paraya gelince, eh geçinip gidiyorduk işte... Üstelik Geziciliği seviyordum da. Nedir ki yetki? Cart curt etmek, birinin yazgısiyle oynamak, yüzüne gülüp gizli kanaat raporlarında yuvasını yapmak değil mi? Böylesi uzak olsun benden.

Çantama azığımı, kitabımı koyuyor — karanlıkta tenha köy yollarına düşüyordum. Ökkeş'in mühendis dediği itibarlı kişiler derin uykularda oluyordu o saatlerde. Dağlar usuldan ağarıyor, içimi görünmez ırmakların serinliği yalayıp geçiyordu. Otlar nemliydi. Çocukluğumun kırlarında buluyordum kendimi kimi zaman. Mantar toplamağa, kuzukulağı toplamağa çıkmıştım sanki.. Genişliyor genişliyor, anılar düşler ülkesi oluyordu tenhalar..

Yirmi dört köy okulu vardı bölgemde. Bin dokuz yüz kırkların havası içinde yapılmış, işlikli bahçeli, tek katlı yapılardı. Şır şır şırlarlardı köylerin kenarlarında. Öğretmenler inançlı ama ezgin kişilerdi. Politikacılar onların korkunç emeller peşinde olduklarını yayıyordu. Muhtarların, karakol komutanlarının kulaklarına önemli gizler fısıldanmıştı. Onlar da kendilerine bir süs vererek boyuna ortalığı karıştırıyor, fısıltıları çoğaltıyordu. Bir yerlerde saldırıya hazırlanan yaban hayvanlarının gözlerine dönüyordu tenhalar...

Okullara vardım mı bi hoş oluyordum; gösterişsiz ama derinlere inmeğe çalışan bir çaba vardı oralarda. Çevremizde çöreklenen fısıltılara, yaban hayvanlarının gözlerine dönen tenhalara aldırmadan ekmeğimizi, derdimizi bölüşerek işe koyuluyorduk öğretmenlerle. Gerçekten yol işçileriydik biz. Övgü, armağan beklemeden, engebeli arazide, geniş, düz bir yol döşüyorduk geleceğe. Taşı kumu sırtımızdan geçiyordu bu yolun. Ayaklarımıza kara sular iniyor, tırnaklarımıza kan oturuyordu akşamlara değin. Müteahhitler vurgun, mühendisler mevki düşünsündü varsın. Biz yol döşüyorduk..

Bir sabah sivil polis Aptullah Kürd'ün fırını önünde yolumu kesti. Gözleri bilmediğim bir tenhalıktı. Soğuk soğuk bakıyordu. «Sizi karakoldan istiyorlar» dedi. Karanlığa

bulaşık, damdan düşme bir çağrıydı. İrkildim. «Karakol - dan..» Korkunç bir anlamı vardı bizim köyde karakolun.. Ne diye çağırılıyordum ben ordan? Şöyle bir son günlerimi düşündüm : Sinek gözü kadar olsun bir karartı yoktu kıyılarında köşelerinde.

«Bir yanlışlık olmasın Aptullah Efendi, dedim, işime geç kalmak istemem.»

«Değil efendim, savcı bey sizi çağırıyor.»

Küfsü küfsü kokan bir odaya alındım. Savcı, emniyet âmiri ve birkaç polisle geldi. Çok önemli bir iş havası içindeydi. Davranışlarındaki ciddilik, sertlik eziciydi. Hemen başka bir ilden gelen yazıyı okumağa başladı. Esmer, kuru yüzüne, ucu ağzına değin inen kıvrık burnuna bakıyordum ben. Anlamsız, yırtık bir sesi vardı; bir yazı makinası soğukluğuyla kulağımda tıkırdıyordu. Bitirince polislere işaret etti. Alışkın, usta eller tepeden tırnağa üstümü, sonra da çantamı aradı. İşe yarıyacak birşey bulamamış olmalılar ki birbirlerine bakışıp kaldılar.

Canı sıkılmıştı savcının, «Şimdi de eve gideceğiz» dedi.

O gün, kasabanın pazarıydı. Geliş gidiş çoğalmıştı dışarda. Tam da pazar yerindeydi oturduğumuz ev. Şu grupla oraya gitmeğe kalkıştık mı bütün kasaba ardımıza düşecekti. Birdenbire beni polislerin arasında görünce karım, çocuklarım...

«Savcı Bey» dedim, «n'oluyor böyle anlamıyorum. Az önce okuduğunuz yazının geldiği ile on yıldır gitmişliğim yok. Hem burada, hem de orada olmak gibi masallarda bile rastlanmıyan bir güce de sahip değilim...»

«Ne yapalım efendim talimat... Verilen emri yapmak zorundayım.»

«Fakat bugün kasabanın pazarı... Evim de pazar ye -

rinde. Emri uygulamak için böyle bir günü seçmek doğru mu? Bir an için kendinizi benim yerime koyun, olaydan sonra doğacak durumu düşünün...»

Fazla konuşulmuştu. Ne dense boştu. Emir kuluydu o. Vakit kaybederdi. Çaresiz ev hemen aranacaktı.

Tüm satıcılar, alıcılar, maden işçileri evin önüne yığıldı. Polisler, bekçiler dalgalanan meraklı kalabalığını zor önliyebiliyordu. Mahalle Muhtarı ile üyeler de beni getiren gruba katılmıştı. Pazar yeri anababa gününe dönmüştü. Ta kulağıma gelen acaip söylentiler dolanıyordu ortalıkta :

«Kereste kaçakçılığı yapmış galiba...»

«Yok yahu, zimmetine para geçirmiş be..»

«Afetmişsin sen onu, adam düpedüz ırz düşmanı ırz..»

«Vay namussuz! Kör destereyle kesmeli böylelerini...»

Kapıda bir daha «talimat» okunduktan sonra görevliler eve doluştu.

Önce, odunumuzu, kullanılmıyan kırığı döküğü koyduğumuz bodrum altüst edildi. Köşede sarılı duran tarih şeridi savcıyı hayli heyecanlandırdı, onu dikkatle açtırarak belli tarihlerin altına yapıştırılmış resimler hakkında bilgi istemeye başladı. Evet ilkçağ karanlıklarından başlıyarak günümüze değin uzanan o zaman süreci tuhaf bir yargılama geçiriyordu. Hüzünlü bir tenhalıktı tarih... Yitmiş insan kalabalıkları arasından beliren önemli başlar, dünyayı değiştiren olaylar, çağ dönemeçleri kuşkuyla inceleniyordu. Bazı resimlerin altındaki yazılar düşmüştü. Yeni dünyanın bulucusu İspanyol kaptan da bunlardan biriydi; bodrumun loş havası içinde koyu giysileriyle bir ihtilâl liderini andırıyordu. İş uzadıkça sinirlenmeğe başlayan savcı :

«Kim bu? Niçin buraya kondu?» diye sordu.

Genç mahalle muhtarı atıldı :

«Kristof Kolomb savcı Bey, Kristof Kolomb, Amerika'yı keşfeden adam. Biz de okuldayken tarih şeridi yapmıştık da oradan hatırlıyorum. İçersi biraz karanlık düşüyor belki ondan seçemediniz siz.. Bakın...»

Soğukkanlı görünmeğe çalışan savcının yüzü daha da kararmıştı. Tarih şeridini yere attı. Ayakkabılarını gıcırdatarak merdivene yöneldi.

Övünmek gibi olmasın, biraz kitabım vardı. Bakanlık klâsiklerini taksitle almıştım, öbür yayınların da önemlilerini edinmeğe çalışmıştım. Ünlü yazarlar, düşünürler rafları dolduruyordu.

«Eyvah! dedi savcı, nasıl çıkacağız bunların içinden?»

Şöyle elini uzatıp birini çekti : Siyah fon üzerinde kırmızı çizgiler ve kocaman bir yazı... Okumağa çalıştı :

«Sa - muca...

«Ne demek bu? Samuca ne demek?»

«Şey efendim, bir yanlışlık oldu galiba, samuca değil Sam Amca'dır o. Bir öykü kitabı. Yarışmada birincilik kazandı.»

Bozuldu. Yana yuna baktı. Bir adım geride duran kırmızı yüzlü emniyet âmirine döndü. Ellerini oğuşturdu. Olmıyacaktı böyle :

«Osman'a haber gönderelim de, yasak kitaplar listesini alıp gelsin,» dedi.

Genç, uzun boylu, bıyıklı bir adamdı Osman. Güven verici temiz bir yüzü vardı. Dışardaki manzaraya üzüldüğü, uygulamanın şeklini doğru bulmadığı halinden belliydi. «Bu işi sürek avına çevirecek ne vardı?» diyordu gözleri. Yanıma sokuldu yavaşça : «Geçmiş olsun» dedi. Sonra elindeki listeyi savcıya uzattı. Kitaplığı gözden geçirmeğe başladı. Anlıyordu. Bir an evvel bu işkenceyi bitirmek niyetindeydi.

«Tamam, dedi. Bunların tümü bakanlık yayını. Hepimizin okuması gerekli kitaplar. Şunlar Varlık'lar, şunlar Yeditepe'ninkiler... Zararlı, yasak bir şey yok..»

Döşeme aralarına, masaların gözlerine, bavullara sandıklara bakıldı. Kilim keçe, yatak yorgan yoklandı. Alınıp götürülecek birşey bulunamamıştı. Mahalle yöneticileri üzüntülerini belirtiyor, sebep olanlara lânet ediyordu. Savcı benden gözlerini kaçırmağa çalışarak, «Ne yapalım, emir» diyordu.

Bekçilerin, polislerin açmağa çalıştığı yoldan tekrar karakola döndük. Gereken aramanın yapıldığına dair bir tutanak düzenlenecekti bu kez. Savcı masa başına geçmiş kaleme kâğıda yumulmuştu. Birşeyler yazmak istiyor ama bir türlü başlıyamıyordu. Tam bu sırada sekiz on köylü, paraşütle tarlalarına inmiş bir aracı gürültüyle içeriye getirdiler. Merak ve heyecan içindeydiler. Başka dünyalardan gelen bir uçan daire mi, yoksa bir düşman telsizi miydi bu? Anlamak istiyorlardı.

Savcı yerinden hopladı :

«Nerde, nerde buldunuz, evinde mi, pencereden dışarıya mı atmışlar?»

«Yok, dedi Osman, bunun Yusuf Beyle bir ilgisi yok.. Avcılar altında bulmuşlar. Meteoroloji Genel Müdürlüğünce atılmış bir araç... Çok olur bu. Bulanlar karakola teslim ederler, sonra üzerindeki talimata göre Müdürlüğe gönderilir.»

Sorgu için hükümete gideceklerdi. Haber dallanıp budaklanmıştı. Çarşıdan geçerken ardımdan :

«Casusmuş, telsizi başında tutulmuş... Böylelerini hemen ipe çekmeli..»

«Korumamalılar da linç etmeliyiz..» gibi lâflar ediliyordu.

Savcı kendi odasında rahatlamıştı. Bir süre o başka ilden gelen talimatı inceledi. Dışarda bekleyen jandarmalara kapıyı kapattırdıktan sonra yırtık sesiyle sormağa başladı :

«Hasan Arıcı'yı tanır mısınız?»

«Hangi dergileri okuyorsunuz?»

«Köyleri Kalkındırma Derneği diye bir dernek kurmuşsunuz, bu derneğin gizli amaçları nelerdir?

«.....»

Aptullah'ın yolumu kesmesi.. Karakol.. Polisler arasında eve gidiş.. Arama.. Şimdi de sorular.. Yarım gün içinde birkaç yıl yaşamış gibiydim. Kafam uğulduyordu. Yorgundum. O uzak ildeki görünmez güç, sadistçe bir iştahla çevremde ağını daraltıyordu. Canıma tak etmişti gayrı :

«Savcı Bey, dedim. Yettiyse yetti.. Bu küçük kasabada yaşamamı zorlaştırdınız. Yasa uygulamak değil zulüm bu. Hasan Arıcı'yı tanıyorum. İlgi duyduğum, sağlıyabildiğim her dergiyi okuyorum. Bundan size, yahut da o talimatı gönderenlere ne? Özgür değil miyim? Dernek mernek kurmuşluğum yok ama kurabilirdim de.. Hangi ülkede, hangi devirde yaşıyoruz yani? Yapılanları işkence sayıyor, bu değin sorumsuzca hakları çiğniyenler hakkında dâva açılmasını istiyorum.»

o

Aradan on beş gün geçmişti. Tutuklanmamış olmam, yaratılan ezici havayı dağıtmağa, söylentileri küllendirmeğe başlamıştı. Gerçi gene çokları yanıma sokulmaktan, benimle konuşmaktan çekiniyordu ama ardımdan bana duyura duyura «kesmeli», «asmalı» lâfları edenler azalmıştı. Önce posta denetimi kalktı, daha sonra sivil polis Aptullah yanıma sokularak, «Gözünüz aydın Yusuf Bey, dedi, hakkınızda «ademi takip kararı» geldi. Gözünüzü seveyim çok giz-

lidir benden duymuş olmayın.»

Eh, bu serüven de böyle bitmişti demek. Gene eskisi gibi köyden köye koşar Geziciliğime, Ökkeş dedikçe «Yol Çavuşluğuna» devam edebilirdim. İtibarlı, cakalı kişiler engel olmazsa bir hayli yol döşiyebilirdik. Bu düşüncelerle kötü bakışlara boşveriyor, her akşam Soğuktulumba'ya iniyordum. Genellikle tenha oluyordu oralar. Seviyordum tenhaları, düşüncenin hüznün derinliklerini ben..

Nasıl olduysa, savcıyla karşılaştım gezilerimden birinde. Gözlerime inanamadım ilkin, ama oydu. Yüzü daha bir kurumuş, burnu daha bir kıvrılmış gibi geldi bana. Sırtında ağır, siyah bir palto vardı. Yanlışlıkla buralara düşmüşe benziyor, ürkek ürkek yürüyordu. Beni görünce duraladı; geri dönmekle dönmemek arasında bir bocalama geçirdi. Sonra farketmemiş gibi davranmak istedi. Titriyor, yahut da bana öyle geliyordu.

Sizden saklıyacak değilim, ne olmuş olmuştu. Bir emir kuluydu adam nihayet. İçimde zerre kadar kırgınlık, yoktu ona karşı. Tersine acıyordum. Eh ademi takip kararı da geldiğine göre şöyle bir merhaba diyeyim, teşekkür edeyim bari düşüncesiyle dosdoğru üstüne yürümeğe başladım. Neden bilmem biraz hızlıca gidiyordum galiba.. Bir de gözlerimi yüzünden ayırmıyordum. O zaman, tenhaların gücünü anladım işte... Benzi kül kesilmişti. Yaklaştıkça titremesi arttı, bağırmak istedi, sallandı... Birden ayaklarımın dibine yığılıverdi.

Ya ayılmasaydı, ya ölüverseydi diye düşünüyorum da, bugün bile yüreğim buz kesiliyor...

"Gözyaşlarıyla Gülmek„

Ömer Faruk Toprak

Biraz durayım deseniz, bir kır kahvesinin tahta iskemlesinde oturayım, dökülen yaprakları seyredeyim, salt ilkbaharda değil, sonbaharda da yaşamı sürdüren biraz kırmızı, biraz sarı, az güneşli günlerle dostsluk edeyim deseniz, üşürsünüz belki. Hele elinizdeki kitaba dalarsanız, biraz gecikseniz, akşam karanlığı yanınıza oturuverir. Öyle an an yaşanan günlerdeyiz. Ağaçlıklı bir yolda, bahçelerde dolaşsanız hep kurumuş yapraklar yerlerde. Aralık ayına kalmazdı eskiden. Bu yıl geç kaldı biraz. Bundan ötürü kıvançlıyım.

Gogol'ün bir hikâyesinden çıktım. *(İvan İvanoviç İle İvan Nikiforoviç hikâyesi)*ni okudum, rüzgârsız bir gecede. Kış gecelerinde insan, doğadan daha çok uzaklaşıyor. Rüzgâr çıkmamışsa, sayfaların arasına, sayfaların getirdiği insanların arasına daha çok giriyor kişi. Gogol'ün hikâyesini böyle bir gecede okudum. Sonunda bir beyaz kuş gibi, kanatları ile göğsüme vurdu *Gogol*. Onun deyimi ile söylersek *«Gözyaşlarıyla gülmek»* dediği bir komedya çiziyor gözümüzün önünde. Sonunda da «Baylar, bu dünya üzüntülüdür» diye sözü bitiriyor. Gogol'ün bu hikâyesine «Palto» oyununu seyrettikten sonra geldim. Gerçekçiliği nasıl anlıyordu? Hikâyelerinde onu izledim. Çok dindar bir annenin oğlu olması Gogol'ü mistik yapmış. Tutucu bir mayadan, tutucu bir bileşimden geliyor. Buna karşılık, toplumsal gerçekçi akımının en büyük ustalarından biridir diyenlerin sözünde aşırılık yoktur sanırım. Bütün Çarlık Rusyasını tek ya-

nından görmemiş. Tüm kesitinden görmesini, kaleme almasını bilmiş. Ben onu en çok Cervantes'le yanyana koyarım. İkisi de toplum katlarını, kişileri yazmada eşine rastlanmaz bir hüner göstermiştir. Onlara tekrar bakıyorum. Hiç eskimemişler diyorum. Ama bu toplumsal gerçekçilik, yeni yeni evrimler geçiriyor şimdilerde.

Açıyorum *Aragon*'u. Türkçeye çevrilmiş ilk kitabı (Çağımızın Sanatı) elimde. Onun gerçeklere bakışını, daha geniş anlamla dünyaya bakışını, sayfalar arasından çıkarıyorum: *«Eğer romancı yaşamımızı süslemek üzere bize yalnızca kilise camlarındaki resimleri sunmakla yetinirse, bu yaşamı sınırlamış, onun yalnız* kapalı *bir görüntüsünü vermiş olur. İşte bunun için dogmacılıkla demagogluk daima sıkı sıkıya birbirine bağlı kalmakta ve dogmacılar demagoglar hep* açık *bir sanat kavramına, oluşum halindeki bir edebiyata, edebî denemeye karşı çıkmaktadırlar. Ama unutmamak gerekir ki, elimizde bunu değerli kılacak ne türlü araçlar bulunursa bulunsun, gerçeğin yadsınması, giderek, sonsuza dek sürdüreceği, bu niteliğin kabul edilmesiyle sonuçlanacaktır ve gerçek, böyle dinsel görüntüler sunmakla falan değiştirilemez. Bu gerçekçiliğe - karşı yöntemin gerçekçilik diye adlandırılmış olması, hiç değilse geçici bir zaman için, yazarları, özellikle yetişme çağlarında, gerçeklikten yüz çevirtme tehlikesini yaratmaktadır. Ben, böyle bir yüz çevirmeyi büyük bir felâket, edebiyat için ve edebiyat ile oynayacağı rol konusunda yüce bir felâket olarak görenlerdenim. İşte bu yüzden akademik ve duruk olmayan, açık, evrim gösterebilecek nitelikte, yeni olgularla ilgilenen ve ta ne zamandan beri kabuğu soyulmuş, parlatılmış ve hazmedilmiş olgularla yetinmeyen, ilerlerken, alışılmışın dışında kalan gerçekleri inceleyebilmek üzere değişen, güçlükleri ortak bir payda altında toplamayan, olayları yerleşik düzen içine oturtmak*

üzere değil, tersine, olaya öncülük etmek üzere ortaya çıkan bir gerçekçilik, dünyanın değişmesine yardım eden bir gerçekçilik, yüreğimize su serpmeyen, tersine, bizi uyandıran, ve kimi zaman, sırf bu yüzden, insanı tedirgin eden bir gerçekçilik istiyorum. Böyle bir gerçekçilik ancak kuramla uygulamanın sürekli yüzleştirilmesiyle varolabilir, bu gerçekçilik yeniliklerle beslenir, o tozu toprağı iyice silkelenmiş gerçeği saptayan bir alıcı değil, gerçeğin öncüsüdür. O, yeni durumların doğurduğu yeni duygulara katılır. Oluşan şeylerden hiçbir zaman ayrılmadığı için, yeni edebiyat işçileri tarafından tavan arasına kaldırılmak tehlikesiyle karşı karşıya değildir, bu gerçekçilik gençlik için tiksinti değil, coşkunluk yaratan bir etkendir.» (Çağımızın Sanatı : Çv. : Bertan Onaran — Gerçek Yayınevi : sayfa : 14-15))

Gerçeklerimiz değişti. Gerçeklere bakış açımız değişti. Hikâyemiz, romanımız öyle bir noktaya geldi ki, üzerinde çokça durup düşüneceğiz, tartışacağız galiba. Yirmi yıl önceki toplumcu edebiyatımızın ilkel durumunu, bütün materyali salt gözleme yaslanan kitapları, bugün ele alınca, birtakım yeni gerçeklerin kolumuzu dürttüğünü duymazlıktan gelemeyiz. (Toplumcu edebiyatımızın tümü üzerine konuşmuyorum). Yeni bir yorum üslûbu, yeni bir dünya görüşünün içindeyiz çünkü. Salt gerçeği yalın bir dille anlatmak yeterli değil, dünyaya devrimci bir gözle bakarak bir bileşime varmalıyız.

Geçende iki dostumla romanımız üzerinde konuşuyorduk. Birincisi bana dönerek :

«Ne iyi ettin de, vaktiyle *Reşat Enis*'in romanları üzerine güzel yazılar yazdın.» dedi.

İkinci dostum, ben cevap vermeden ekledi :

«O yazıları yazmakla iyi etmedin diyemem. Ama bugün öyle bir yere geldik ki *(Toprak Kokusu)*nu tekrar oku-

san, donar kalırsın. Bugünkü ölçülere göre *(Despot)*u yedinci sayfada bırakırsın.» dedi.

Birinci dostum :

«Peki *Osman Cemal Kaygılı*'nın gözümüz gibi sakladığımız (Çingeneler)ine ne diyeceksin?

İkinci dost, ona da kesin bir cevap yetiştirdi :

«Üzülerek söyliyeyim, o da öyle. Dil yönünden, tahkiye yönünden neler yitirdiğini, bir okuyun da görün. Zamana dayanmak çok zor. Örneğin *Reşat Nuri Güntekin*'in *(Kızılcık Dalları)*, *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*'nun *(Yaban)*ı, *(Bir Sürgün)*ü daha kalıcı bence. Bir Sürgün, az bilinen bir romandır ama, bugün böyle bir kitap yazılsa *'olay'* olur kanısındayım.»

Dostlarımın konuşmasının ilginç yanı var. Elbet, yeni gerçekler geliyor. Akıyor ırmaklar durmadan, insanlar dünyaya bakmasını yeniden öğreniyorlar. Bunların hepsi doğru. Benim asıl söylemek istediğim bu noktalar değil. Ben, yeni olaylardan, yeni roman biçimlerinden çok, yeni romancının olayları, kişileri yorumlayış tarzına, anlatışına bakıyorum. Galiba Gogol'ün yüzyıl önce yaptığı, günümüzde Aragon'un denediği bunlar herhalde. İyi romanın, kalıcı romanın özünde bunlar var, gibime geliyor. Öbür denemeler, romanın kabuğunda kalmak gibi birşey sanırım.

o

Tevfik Akdağ

LÂCİVERT KANATLI
BİR KUŞTUR GECE
(Şiirler)

3 TL.

Çingene Yağmuru

Muzaffer Buyrukçu

Birkaç gündür toz gibi bir yağmur yağıyor. Yağmurun yağdığını başımı kaldırıp gökyüzüne bakmakla bir de karanlığın içine upuzun sarı çiviler gibi saplanan otomobil ışıklarını izlemekle anlıyorum. Bu — sarı çiviler — benzetmesini sevmedim. Gerçekten uzak. — Sarı çiviler — deyimi ancak kıyılardaki yapılardan denize düşen ışıkların yarattığı görüntüleri tanımlamak için kullanılır. Her şeyi yerli yerinde kullanılan bir sanat yapıtı başarılıdır. Dengeyi uygulayabilmiştir sanatçı o zaman. Bilinçteki denge sanat yapıtına aynen geçmelidir. Denge omurgayı sağlam bir temele oturtabilmek için başvurulan yan bir kuvvet değil, temelin kendisidir. Dengesi bozuk hiçbir yapıtın ayakta durduğu, varolduğu çağdan öteki çağlara geçtiği, ölümsüz yapıtlar kervanına katıldığı görülmemiştir. Hattâ insan için de, toplum için de, evren için de bu böyledir.

Yeniden inceliyeceğim otomobil ışıklarının gece içindeki durumunu.

Az önce hava açtı. Bütün yapılar ıslak damlariyle parladılar güneşin altında. Şaşırttı bu güzellik beni. Güçlü bir sanat yapıtına duyduğum sevgiye eş bir sevgi duydum. Coşku içindeyim. Öyle bir yapıt yaratmalı ki, insanların yürüdükleri, soluk aldıkları görülmeli. Büyük sanat, bunu başarmak demek değil midir?

o

Derken yağmur başladı. Yağmur damlaları güneşin İs-

tanbul üstüne serdiği sarı örtüyü delip geçiyordu. Bir ilk bahar yağmuru kadar tatlı ve insanı sevinçlere boğan bir yağmurdu. Sonra aklıma güneş varken yağan yağmura verilen ad geldi : Çingene yağmuru. Çingeneler böyle havalarda evlenirlermiş. Çingenelerin yaşantısını biraz bildiğim halde bu gerçeğin beslendiği kaynaklara inme olanağını bulamadım. Ama öğreneceğim ve çingeneler için yazılmış röportajları, romanları, incelemeleri okuyacağım. Bu işi tamamlar tamamlamaz çingenelerle birlikte geçen iki yılımı değerlendireceğim.

o

Bir ayran içtim ve acele etmeden yürümeye başladım. Sık sık duruyor, Haliç yönündeki gökkuşağına bakıyor, biraz soğukça olan temiz havayı ciğerlerime dolduruyordum. Kadiköy iskelesine girdim, kitaplara baktım. Almam gereken ama alamadığım iki kitap vardı. Biri, Ahmet Arif'in (Hasretinden Prangalar Eskittim) kitabıydı. Cemal Süreya'yla on beş yıl içinde yüzlerce konuşma yaptık Ahmet Arif üstüne. Anlattı bana şiirini. Mısralar okudu ve bende şöyle bir kanı yerleşti. Ahmet Arif, insan yüreğinde öteki beşeri öğelerle birlikte yaşıyan mertliği ön plâna almıştı. Onuru, yenilmemeyi, başkaldırmayı şiirleştiriyordu.

Cemal Süreya yine bir gün : «Ahmet Arif, gülün en sıcak argosunu yazacak olandır.» demişti.

Öteki de Simonov'un (Yaşıyanlar ve Ölüler) romanının ikinci cildiydi.

Simonov'un romanı, savaşın bir millette yarattığı o millet kadar büyük paniği anlatıyordu. Bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri son hızla parçalanıyor, bu panik tablosuna kaydediliyordu. Romanın bir olaylar zinciri üstünde yükselmesi, kişilerin, kendi güçlerini, yetkilerini aşan bir sorun

karşısında şaşırıp kalması, yenilmesi, dağılması, sonra sonra toparlanmaya çalışması; bireylerin, özel ve genel bütün problemlerini çözmek için kurulmuş Kurumlara başvurması, umutsuzluğa düşmesi Kafka'yı hatırlattı bana. Sadece bu yönden ama. Kafka nerdeee Simonov nerde? Dağlar gibi fark var aralarında. Bu izlenimimi Melih Cevdet Anday'a söyledim. «Yok canım,» dedi, «Simonov Kafka'yı okumamıştır bile.»

«Kafka'nın etkisi var demedim. Böyle bir hava sezer gibi oldum dedim.»

Romanda çarpıcı cümlelere, insanın belleğinde yıllarca kalacak ayrıntılara, sarsıcı tesbitlere raslamak mümkün değil. Oyunsuz, süssüz bir (Zabıt Kâtibi) üslûbu. Hemingway gibi. En karanlık durumlarda bile düz, girintisiz - çıkıntısız bir dil işlenmiş; vurucu, sert sözcüklere hiç el atılmamış. Onun için aksıyor zaten. Onun için adamı delirtecek kadar büyük sahneler insanın yüreğinde kıl kadar bir iz bırakmadan geçip gidiyor. Bir sinema seyrediyorum ama perdeyle varlığım arasında bir bağlantı kuramıyorum. Burmuyor beni. Öfkelendirmiyor, nefret ettirmiyor. Oysa çok elverişli bir konu. Öyle bir konudan Tolstoy dünyanın en güçlü romanını yaratmış. Böyle olması da normaldir. Çünkü savaş başlıbaşına bir dramdır. Bu dramın hangi parçasını anlatırsan anlat ortaya çıkan yapıt büyük olur. En büyük yapıtlar dramatik öğesi en yüklü yapıtlardır.

Simonov (şaheser) yaratılacak bir konudan ancak bir — eser — çıkarabilmiş. Demek ki gücü bu kadarmış. İyi bir yazar, büyük değil. İyi bir yazar olmak da çok önemli.

(Okutma) öğesi çok güçlü olduğu için bir solukta okunuyor. Anlatılan şey savaş çünkü.

Simonov, (yazar) okuyucuya bir şey vermiyor Kafka gibi, Dostoyevski gibi, Faulkner gibi.

Ben olsam başka türlü yazardım.

o

Vapura bindim, güverteye çıktım, Cumhuriyet gazetesini açtım.....

Aşağıya indim, korkuluğa yaslandım. Deniz anaları doldurmuştu denizi. İç içeydiler. İyice açıldıkları zaman işlemeli sehpa örtülerine benzettim onları. Kiminin içi tohum doluydu. Şehvetten kızarmıştı kimileri. Çiftleşme ve doğum dönemini yaşıyorlardı. Açılıp kapanıyor ve rıhtımın altından çıkarak ötelere doğru gidiyorlardı.

«Turnikeler tamam!»

Vapur sarsıldı ve sular köpürdü.

Gökkuşağı Selimiye tarafındaydı.

«Sanatçı olmak çok zor!» dedim, «Çok, çok, çok, çok. Karşısına sadece güçlükleri almıyan, her an kavgada olduğunu iliklerinde duymıyan yazar sanatçı olamaz.»

o

HABORA KİTABEVİ

Demirtaş Ceyhun'un hazırladığı bu kitap, sosyalizm üzerine, özellikle «Türkiye Sosyalizmi» kavramı üzerine teorik tartışmaların iyice alevlendiği şu günlerde, konuya değişik bir açıdan yaklaşmaya çalışmaktadır... (10 lira)

YAĞMA EDİLEN TÜRKİYE

o

Max Frisch'in Alman Akademisi Büchner Dil ve Şiirlilik ödülünü kazanan romanı... (12.50 lira)

CEZAEVİ GÜNLERİ

o

Roger Garaudy 20. yüzyılın Marksizmini anlatıyor...

YİRMİNCİ YÜZYILDA MARKSİZM

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL'E GÖRE

Yedi Meşaleciler ve Türk Hikâyeciliği

Mustafa Baydar

1941 yada 42'de Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünde hocamdı Sabri Esat Siyavuşgil. Bize bir sömestr kadar «Karagöz» konusu üzerine serbest konferanslar biçiminde dersler vermişti.

Sentaksı sağlam, temiz bir tükçe ile derslerini anlatırdı. Arada sırada fransızca kelimeler kullanmaktan da kendini alamazdı. Ciddiyetten hiç bir zaman ayrılmaz, öğrencileriyle daima biraz mesafeli konuşurdu. Hoşuna gitmiyen bir soru veya davranış karşısında ise iğneleyici sözler söylemekten çekinmezdi.

1954 yılında bir konuşma yapmak üzere kendisini Edebiyat Fakültesi'ndeki odasında ziyaret etmiştim. O zaman Yeni Sabah'ta fıkra yazarı idi. Herhalde her gün yazı yazmanın alışkanlığı ile olacak ki konuşmamız yarım saat bile sürmedi. Her sorduğum soruyu derhal cevaplandırdı ve bunları bir daha rötuştan geçirmeye lüzum kalmadı. Hemen cevap vermesine rağmen bir hamlede cümlelere son şeklini verebiliyordu. Halbuki aynı hacimdeki bir mülâkat için Abdülhak Şinasi Hisar'a beş gün taşınmış olmama rağmen, yine de konuşma son şeklini bulamamıştı.

Bu konuşmamızda «Yedi Meş'ale» ile ilgili bir sorumu Siyavuşgil şöyle karşılamıştı : «Yedi Meş'aleciler teşekkülü, oldukça tesadüfî bir buluşma neticesi doğmuştur. Gayesi, edebiyatta bir yenilik hamlesi yapmaktı. Bu teşekküle mensup gençler, bilhassa şiirde sürüp giden klişeciliği kı-

rarak gerek iç, gerek dış âlemi daha başka türlü görüp duyurmaya gayret etmişlerdi.»

Başka türlü'den neyi kastettiğini soruyorum. Diyor ki:

«Başka türlü şu olsa gerek... Şiir mevzularını mümkün olduğu kadar genişletmek ve yaymak. Yani o zamana kadar âdetâ katılaşmış olan şairâneliğin hudutlarını geride bırakıp daha küçük ve daha büyük şeylerden bir şiir dünyası kurmaktı. Sonra çok geçici, çok rakik ruh hallerine şiirde ifade aramak.»

Daha küçük ve daha büyük şeyler'i de açıklamasını rica ettiğimde şiirde yapmak istediklerini şöylece belirtmişti :

«O zamana kadar Türk şiirinde dikkati kendisine çekmiyen köşede kalmış öyle mevzular vardı ki bunların içimizde hissettiğimiz aksisadalarını ifade etmek istedik. Gerçi ifadede klâsiktik, vezin ve kafiyeden ayrılmadık. Ancak yine klâsik, fakat bizim şiirimizde pek işlenmemiş nazım şekillerini daha bol kullandık.»

Siyavuşgil'in en başarılı yanı, çeviri alanı idi. Bu konuda yine aynı konuşmamızda söyledikleri, bütün çeviri yapacaklar için uyulması gerekli bir rehber niteliğindedir. Şimdi yine Siyavulgil'i dinleyelim :

«Tercümede doğruluk merhalesine varmak herkesten istenebilir. Fakat edebî tercüme, doğrunun ötesinde bulunan şeyi yani müellifin üslûbunu öbür dile nakletmek suretiyle tecelli eder.»[1]

Cyrano de Bergerac çevirisi, çeviri edebiyatımızın bir şaheseridir. Halit Fahri Ozansoy'un 24 Ekim 1968 tarihli Tercüman'da yazdığına göre Siyavuşgil bu eserini, yayınlanmasından ve oynanmasından önce Halit Ziya Uşaklıgil'e

---

[1] *Mustafa Baydar, Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar, 1960, S. 177*

okur ve «Mavi ve Siyah»ın üstadı çevirinin güzelliği karşısında hayranlığını belirtecek kelime bulamaz. Bu konudaki anısını nakleden Ozansoy, yazısını şöyle bitiriyor :

«Meselâ, Cyrano'nun, o kahramanın ağzından «Non... merci!»sine karşılık olarak, «İstemem... Eksik olsun»u bulması başka kimin aklına gelirdi?»

Siyavuşgil'in Cyrano de Bergerac'taki başarısı muhakkak ki fransızcayı ve özellikle türkçeyi iyi bilmesine ve sanatçı bir ruh taşımasına dayanmaktadır.

Sabri Esat, Türk Edebiyatını dışarıya tanıtmak amacıyla bir hayli çalışmalarda bulunmuştur. Sait Faik'in hikâyelerini fransızcaya çevirdiği gibi, yine fransığca olarak bir Türk Hikâye Antolojisi hazırlamış ve buna «L'âme Turque à travers les nouvelles» (Hikâyeler arasından Türk ruhu) adını vermiştir.

160 sayfa tutan bu kitaba aşağıdaki hikâyecilerden seçmeler yapılmıştı : Sait Faik Abasıyanık, Samet Ağaoğlu, Vüs'at O. Bener, Tarık Buğra, F. Celâl Göktulga, Refik Halit Karay, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Haldun Taner, Umran Nazif Yiğiter.

Bu derlemeye yalnız Sait Faik'ten üç, diğerlerinden de birer hikâye alınmıştır.

Kitaptaki onüç hikâyeden yedisi Adnan Benk tarafından fransızcaya çevrilmiştir.

Sabri Esat bu antolojiye, başlangıcından günümüze kadar Türk Hikâyeciliğini ana çizgileriyle anlatan «Quelques mots» başlığı altında dört sayfalık bir de önsöz eklemiş. Bu önsözünde, Doğu'da hikâye sanatının çok önemli bir yeri olduğuna değinen Siyavuşgil, Türklerin İslâm dünyasına Orta Asya steplerinin temelde gerçekçi olan hikâye ve efsanelerini getirdiklerini belirttikten sonra, bizde bugün anladığımız biçimde hikâyenin ancak Tanzimat'tan sonra baş-

ladığına işaret ederek diyor ki :

«Tanzimat'tan sonra da hikâye bir süre İstanbul'un sınırları içinde kaldı. Ancak İkinci Meşrutiyet'ten sonradir ki bu sınırları kırabildi. Ve Rumeli'ye doğru ilk adımlarını atabildi. Bu arada ulusal tarih sayfaları arasında onurlu bir geçmişi yeniden yaşatmak için derin bir mistisizme daldı. Fakat Anadolu, yine de bu edebî hareketlerin dışında kalmıştı.

Anadolu'nun edebiyatımıza girebilmesi için oraya yetenekli, usta bir yazarın sürülmesi gerekmişti. Bu yazar, o zamana kadar hiciv niteliği ile göz dolduran Refik Halit Karay'dı. Büyük bir gözlem inceliği ve ender bir anlatım kanıtı olan bu hikâyeler genç kuşağa izleyecekleri yolu çizmişti. İşte bundan sonradır ki Anadolu, genç hikâyeciler için çok bereketli bir gözlem ve deney kaynağı olmuştur.

Hikâye hiç kuşkusuz günümüzde Türk Edebiyatının en işlenmiş sanat türüdür.»

o

BİZE GELEN ESERLER

- o *Rüzgârlı Tepe* (Roman) : Emily Bronte. Çeviren : N. Özyürek, Varlık Yayınları, 2. basılış, İst. 1968, 6 TL.
- o *Yeşil Kapı* (Hikâyeler) : O. Henry. Çeviren : M. Harmancı, Varlık Yayını, 3. basılış, İst. 1968, 4 TL.
- o *Din Ticareti* (Roman) : Erskine Caldwell. Çeviren : Yaşar Nabi, 3. basılış, Varlık Y. İst. 1968, 4 TL.
- o *Dostoyevski* (Hayatı ve Eserleri) : A. Gide, Çeviren : S. Tiryakioğlu, Varlık Y. İst. 1968, 6 TL.
- o *Dev* (Roman) : Tibor Dery; Türkçesi : Ü. Tamer, Varlık Y. İst. 1968, 4 TL.
- o *Fuzuli* (Hayatı, Sanatı, Şiirleri) : Haz. N. Yesirgil, Varlık Y. İst. 1968, 3 TL.

Evet, Değer Yargıları

Selim İleri

Melih Cevdet'e değgin hiçbir sivrilik taşımayan incelemem Yeni Ufuklar'da yayımlana dursun, Bay Bülent Nafiz[1] — *Hisar* dergisini okumadığım için adını ilk kez işittim — *Dokunuşlar* adlı köşesinde bana da *şöyle bir dokunuvermiş. 4×100 Engelli* şiirinde Anday esin kaynağı olarak Prévert'in Sabahattin Eyuboğlu tarafından dilimize kazandırılan *Garip Aile*'sini seçmişti. Ve meğer bundan on beş yıl önce çok geniş bir edebiyat kültürüne *vakıf olan* Bülent Nafiz köşeciğinde acı gerçeği, büyük hırsızlığı ortaya koymuş; ozanın *şakşakçıları* — herhalde Vedat Günyol, Memet Fuat, Cemal Süreya ileri sürülüyor — ağızlarını açıp bir kelimecik bile söyliyememişler. Korkmuşlardır Bay Bülent Nafiz, sizin üstün bilginiz karşısında susmuşlardır boyunlarını büküp. Ama ne yazık ki ben o önemli yazınızı, o sıralar ilkokula gittiğim ve sonraları *Hisar* dergisini karıştırmaya hiç mi hiç gerek duymadığım için okuyamadım. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, Gothe *Divan* adlı yapıtında Hafız'ın ve ayrıca Mevlânâ'nın geniş ölçüde etkisi altında kalmıştır; şimdi Goethe'yi bu iki doğu ozanından şiir *tercüme etmekle* suçlamamız mı gerekiyor, bu denli bir suçlama da bir hayli gülünç kaçmıyor mu? Bay Nafiz, «Selim İleri adında biri» diye benden söz ettikten sonra «Türk şiirini kimler inceliyor, kimler değerlendiriyor, kıstasları nelerdir. Görün, bakın da ibret alın.» diyor; yeri gelmişken ekliyeyim dergisinin yazı kurulu üyelerinden ve ola ki pek beğendiği Munis Faik Ozansoy *Medeia* adlı oyu-

nunda kaç yüzyıllık tragedyaya hiçbir yenilik getirmeden, efsaneyi ta Euripides'ten bu yana yazanların yorumladıkları gibi işlerken yada Bay Nafiz'in deyimiyle *aktarırken* nerede kalıyor o *değer yargıları*, o *kıstaslar*. *Dokunuşlar* yazarını gerçekte sınırlendiren Melih Cevdet'in toplumculuğu, mutlu azınlık edebiyatına karşı çıkışı ve hep de gene yazısında *dokunmadan* geçemediği *marksist şarkılar* söylemeye tutkun dergilerde şiirlerini yayımlaması değil mi?

Bay Bülent Nafiz *Bu Gidişle* başlığı altında *Dokunuşlar*'ına devam ederek, *Marksizm havasını benimseyen Yeni Ufuklar, Papirüs, Yeni Dergi* türünde aylık yayımların dokuncalarından söz ediyor; «Bu gidişle çoğu üç beş yüz satan bu dergilerin yazdıklarını sadece kendi yazarlarının okuyacağı muhakkaktır.» diyor. *Hisar*'ın Millî Eğitim Bakanlığı'nca yararlı bulunup, okullara gönderilmek üzre avuç dolusu para harcanıp satın alınması Bay Bülent Nafiz'i pek umutlandırmış olsa gerek; boşuna sevinmesinler, *Hisar* ve benzeri dergiler bütün çabalara karşın gerçek edebiyatı seven, sayan, yarına kalacak sanatçıları benimseyen okur topluluğuna çıktıkları günden beri sahip olamamış dergilerdir. Tanıt mı? Tanıt apaçık ortada; Munis Faik Ozansoy'un cicili bicili çıkardığı *Yakınma* kaç adet basılmıştır, kimlere armağan edilmiştir, kimlere ne gibi koşullar altında satılmıştır ve sanat çevrelerinde ne gibi olumlu yankılar uyandırmıştır? Bir de şunu hatırlatmak isterim Bay Nafiz'e; Günel Altıntaş'ın *Soyut*'taki yazısına güçlü kalemiyle *dokunurken* adını övgüyle andığı Behçet Necatigil de *Yeni Dergi*'de yayımlıyor şiirlerini ve herhalde bu ozan da kendi yazdıklarını kendi okuyanlar arasına girecek *bu gidişle*. *Politik şiir* yazmasa da, *marksist şarkılar* söylemese de Necatigil'in özenle, insancıl seslerle, anlamlı ve buruk duygularla işlediği şiirlerini *Hisar*'ın beğenisiz, tutucu ve bağnaz akımların —

bilinçli gericilerin — sanatçı maskesini takmış yazarlarına yer veren sayfalarında yayımlatacağını hiç sanmıyorum; hele hele bugüne dek böyle bir şeye baş vurmadığına göre...

Evet, değer yargıları değişiyor. Prévert'in şiirini seven, benimseyen Melih Cevdet, Dağlarca'nın «ozanlar ozanlara seslenir» diye eksiksiz tanımladığı bir yakınlıkla *4×100 Engelli*'yi yazarken; Bay Nafiz'in politik konuları — yani sağcı yönetimin aç bıraktığı, sömürdüğü, insanlık dışı yaşattığı kişilerin dramlarını — ele almadığını ileri sürdüğü değerli sanatçı Behçet Necatigil *Avunmak* şiirinde şöyle sesleniyor :

Kâğıtlara sarıyorum atarken artıklarımı
Çünkü yoksul komşular, çöpçüler
Boğaz durmuyor ziftin peki neyi
Turfanda meyva kabukları, pirzola kemikleri
Utancım azalıyor, kendimi avutuyorum.

Bu da benden size Bay Bülent Nafiz...

---

[1] *Bkz. Hisar, Aralık 1968, s. 60*

o

YENİ SİNEMA

(Sinema Dergisi)
Türk Sinematek Derneği'nin
yayın organı

Ocak 1969

P.K. 307, Beyoğlu

Boykot

Akın Etan

Yerleşik bir kurum eskimeye, köhneleşmeye yüz tutarsa ve bu kurumun yönetici kadrosu işgal ettiği koltukların rahatlığında gününü gün eder, yönetilen insanlara ise önemsenmeye değmez bir koyun sürüsü gözüyle bakar ve bu insanların giderilmesi gerekli ihtiyaç ve isteklerini umursamazsa, işte o zaman yönetilenler bir koyun sürüsü olmadıklarını göstermek ve ihtiyaçlarının bir an önce karşılanmasını sağlamak için, şimdiye kadar küçümsenen varlıklarını ortaya koymanın zorunlu olduğunu anlarlar. Bu insanların çalıştıkları yer bir üretim kurumu ise üretimi, bir öğretim kurumu ise öğretimi durdururlar, yani emekçiyseler greve, öğrenciyseler boykota giderler.

Boykot, yönetilen insanların yönetici kadroya kendi kişiliklerini kabul ettirme hareketidir. Boykot, ihmal edilmiş, geri plâna itilmiş insanların sorumlulardan hesap sormasıdır. Yönetilen insanlar bu eylem gücünü gösteremedikleri sürece kendilerinden her türlü hakların esirgenmesini, kendilerine kukla muamelesi yapılmasını hak etmiş olurlar.

Bir koybot hareketine girişenler yaptıkları işin ciddiliğini, şakaya gelir yanı olmadığını bilmelidir. Bu ciddiliğin bilincine varmamışlarsa, giriştikleri hareketi de kimse ciddiye almaz, kendilerinden yana dönüşmesi gereken durum çıkmaza girer, kendilerine karşı işlemeye başlar. Çünkü karşılarında bulunan yönetici kadro yıllanmış bir ustalıkla kendi çıkarının değişmemesi, bozulmaması için bütün kurnazlığını

kullanacaktır.

Başlangıçta kararlı ve isteklerinde ısrarla duran boykotçular zamanla direnme gücünü yitirir, sonuna kadar ayakta durmaktan yorulur ve ard arda ödün vermeye başlarlarla, kişilik sahibi olmayan, karar verme yeteneğinden yoksun insanlar durumuna düşerler ki, bu da boykotun özü ve amacıyla çelişen bir durum olur.

Bugün Türkiye'de boykot halinde olan bir gençlik var. Bu yürekli atılım nereye kadar sürecektir? Gençlik kendi varlığının yönetici kadro tarafından tanınması için ne kadar dayanabilecektir? İlk günlerin coşkunluğu geçtikten, yönetici kadrolarla pazarlık masasına oturduktan sonra, «işte isteklerimizin büyük kısmını kopardık, artık boykot bitsin» mi diyecektir?

Böyle bir davranış ancak küçük çıkarlar peşinde koşan kişiliksiz insanların harcıdır. Kolay sınıf geçmekle, bir an önce diplomaya kavuşmakla insan insan olmaz, sadece koyun sürüsünün diplomalı bir üyesi olur.

Eğitim demek, insanların gerçek bir insanlık seviyesine yetiştirilmesi demektir. Eğitimin amacı, topluma düşünen, yaratıcı ve yapıcı üyeler kazandırmaktır. Eğer Türkiye'de her yıl binlerce insan üniversiteyi bitiriyor ve Türkiye buna rağmen iktisadî, siyasî, sosyal ve kültürel yönleriyle hâlâ yerinde sayıyorsa, bu, diplomalı kişilerin yetersiz bir eğitimden geçtiklerini ve Türkiye'deki öğretim kurumlarının insanlara düşünmeyi öğretmediğini gösterir.

Fikir ve karar sahibi olmayan, kendisinin ve toplumunun kişiliğini korumasını bilmeyen binlerce insan diploma almaktadır her yıl. Bunların küçük bir kısmı güçlü bir tanıdıklar çevresine sahipse veya geniş maddî imkânları varsa, en yüksek mevkilerde hayatın bütün nimetlerinden faydalanmakta, geriye kalan diğerleri ise sönük, silik, ezik bir

memurluk yaşantısı içinde yitip gitmektedir. Bunlar, başkaları tarafından verilen kararları körü körüne uygulamak zorunda kalarak, hep boyun eğerek, kendi yaratıcılığından tüm yoksun, kendi kişiliğinden tüm uzak, var olmayan varlıkların hayatını sürdürmektedir. Terfi etmekten başka hiç bir umut kaynakları yoktur. İnsana yaraşmıyan bir durumdur bu. Bu şekilde dönen bir çark, hem kişilerin hem de bütün bir toplumun aleyhine dönmektedir.

Eğer yöneticiler böylesine çürük bir düzeni kökten değiştirmeye yanaşmıyorlarsa, yönetilenlerin en doğal hakkıdır baş kaldırmak. Ve bu çürüklük tüm olarak değişinceye dek başkaldırmada direnilmelidir. İnsanın kendi insanlığına kavuşması için girişilen bir başkaldırmadır bu. Adam yerine konmayan yönetilenler kitlesi, adam yerine konulmayı öğretmelidir yöneticiler kadrosuna. Öğretmenle öğrenci yer değiştirmiştir. Öğrenci öğretmen olmuş, öğretmen öğrenci olmuştur. Değişim ve ilerlemenin temel koşulları böyle yaratılır. Rahatlığı elden gidecek diye değişim ve ilerlemeye karşı duran mevki ve makam sahiplerinin koltuklarını sarsmaktır boykot. Ve bu hareket gençliğe büyük bir sorumluluk yüklemiştir : boykotun öz ve amacını gerçekleştirme sorumluluğu. Yani insanları koyun sürüsü durumuna düşüren bir düzenin değiştirilmesi sorumluluğu.

İşte bugün Türkiye'de gençliğin vermekte olduğu sınav budur.. Bu sınavdan başarılı olarak çıkmayı başaramayan gençliğe, bunun dışında vereceği sınavlar hiç bir yarar getirmeyecektir.

Anadolu Türkçesi XXI

YOBAZ, YÜCE, YOĞUN, YÜN, SEYRETMEK, SAKIZ, SÜRME, TENCERE, TERSANE, TURŞU, TURP, TEPSİ, TAVLAMAK, TALAŞ - DALAŞMAK, TAS, PIHTI, PİDE, REİS, ZAĞAR, RASPA, PÜFF, PUL.

İsmet Z. Eyüboğlu

Yobaz, Bask - Lâtin dilinde *jobogo, jobogio* sözleri Avrupa ülkelerinde çalışan Hind işçilerine deniyor. Fransızcada *coolie* bunun karşılığıdır. Batı Türkçesinde *azgın, aşırı softa,* deniyor...

Yüce, eski Türkçede *yuca,* halk ağzında *uca, üce.* Sanskritçede *yüksek, ulu* anlamını içeriyor. Alman dilinde, *hoch, erhaben,* Fars dilinde *bâlâ,* Fransız dilinde *haut,* Arapçada *refi', ulvi...* Lâtincede *altus, editus, spuer.* Zend dilinde *usa.* En çok Sanskritçeyle yakınlık gösteriyor. Türkçede yüce anlamında *öğan* sözü de var.

Yoğun, Batı Türkçesinde *yuğ* kalın, kaba, katı, yüksek, koyu anlamında. Azeri ağzında *yoğan, yoğun* sözleri eş anlamda. Türkçede Tanrı anlamına da kullanılan *oğan* sözü bundan türemiştir. *Yüce* anlamını da içerir.

Yün, İslâv dilinde *vouna,* Arap dilinde *sû (sôf),* Grek - Lâtin dillerinde *gunna* sözleri, yün ipliğinden, yünden yapılan *giysi, kürk, kürklü giyecek* karşılığıdır. Almancada *wolle,* Fransızcada *laine* bu anlamdadır.

Seyr etmek, Arap dilinde *seir (seyr)* sözü *yürümek, gitmek, dolaşmak, gezinmek* karşılıklarına gelir. Türkçeye

o dilden geçmiş.

Sakız, Fars dilinde *sekiz,* Rum dilinde *mastikhe,* sözleri *ağaçtan çıkarılan zamk, reçine* karşılığıdır. Farsçaya Grekçeden geçmişmiş. (H. K. Kadri)..

Sürme, Türkçe sanılan bu sözün Türkçeyle ilgisi yoktur. *Sürmek* sözüyle de ilgisi yoktur. Farsça *sûrme* sözünden gelmiştir. *Sûrme-sâ,* göze çekilen kara toz, *tutiyâ..*

Tencere, Farsça *tengire,* Rumca *teganon,* demirden, bakırdan yapılmış kap. Arapçada *tancir,* çoğulu *tanacir,* öz Farsçada *dîk,* Fransızcada *casserole,* Alman dilinde *Kasserol.* Littré'ye göre bunun Fransızcası İtalyanca *cazza, casserola* sözünden gelmiştir. H. Kâzım Kadri, *tencere* sözünün Farsça *tengire*'den geldiğini yazıyor. Burhân-ı Kati'de böyle bir Farsça söz bulamadık. Farsların buna *dîk* dediklerini söylüyor. Bize kalırsa bu sözün kökü Sümerce tanrı anlamına gelen, Tanrı sözünün kökü olan *dıngır*'dan türemiş Asya Türkçesindeki *tengere* olsa gerek. Tanrılara sunulan adakların, yemeklerin konulduğu kap karşılığında kullanılıp bugünkü biçimini kazanmıştır. (Tanrı sözünün kaynağına bakıla)..

Tersana, İspanyolca gemilerin yapılıp onarıldığı yer anlamına gelen *darcina* sözünden türemiştir.

Turşu, Farsça *terş, terşi* sözünden gelir. O dilde de tuzla sirke karışımı yapılan yeşilliğe, yenecek nesneye denir.

Turp, Farsça *turb* bildiğimiz soğanlı nesnenin adıdır.

Tepsi, Rumca üzerinde yemek yenen, çay takımları taşınan apis sözünden geliyor. *Tamu,* Sanskritçede *tama - tamas - tami* sözleri *cehennem,* Asurca *damu,* Pehlevi dilinde *temanh, tam,* Kazan dilinde *temuğ*... Sanskritçede *karanlık* karşılığı.

Tav - lamak, Farsça *tab - tav* sözlerinden gelir. Uygun,

elverişli demek Sanskritçede *tava - taba* da eş anlamda. Bizce bunun kökü Sanskritçedir. Türkçe *lamak* ekini alarak, elverişli olmak, uygun duruma getirmek anlamını kazanmıştır.

Talaş, Farsça *traşe,* Azeri ağzında *talaşa,* Türkçede *yonga, yontulmuş* olan nesneden ayrılan parçalar. Farsçada *trâşiden* sözü yontmak, tıraş etmek demektir.

Dalaşmak, Uygurca *boğuşmak, döğüşmek* karşılığı *talaşmak*'tan gelir. *Talaşucı* ise *savaşçı* demektir Uygur dilinde.

Tas, Arapça *tas, el - tas* bildiğimiz kabın adıdır, Türkçede de böyledir (Ahter-i Kebir).

Pide, İtalyanca *pizza,* Sanskritçe *pinda,* Grekçe *petta..*

Pıhtı, Farsça *pihte,* Grekçe *pekhte,* Sanskritçe *pakti,* gene Grekçe *pekhtos, pegetos,* Fransız dilindeki *glace, gelée, cuisson, caillé* karşılıklarındadır.

Reis, Arapçada bir boyun, bir birliğin *başbuğu, önderi, başkanı.* Got dilinde *riiks,* Sanskritçede *rajan,* Keltçe *rig,* Lâtince *reks (rex),* Türkçede *başkan, başbuğ, bay, beğ...* Sözün kaynağı İndo - Avrupa dillerinden olsa gerek. Arap dilinde bu anlama gelen daha başka çok sözler vardır : *emir, seyyid* gibi..

Zağar, Grekçe *zagreus,* Bask dilinde *zakur,* Türkçede *köpek,* Arapçada *kelb.*

Raspa, İtalyanca *rendelemek, düzlemek, bir nesnenin eski boyasını silmek* anlamına gelir. Dilimize olduğu gibi geçmiş.

Püff, Farsça *pûf,* ağızdan çıkan soluk, *pûfkerden* ise üfleyip söndürmek. *Pûfkerde,* üflenip söndürülmüş.

Pul, Lâtince *bulla,* Grekçe *boulla,* mektupların üzerine yapıştırılan nesne, elle basılan mum, parmak izi.

Öykü

Köstebek

Talip Apaydın

Pehlivan Ali müthiş kızmış, omuzunda kürek, bostan tarlasında iki saattir dolaşıp duruyor. Kavun karpuz kökenlerini, sebze fidelerini kesen köstebeği öldürecek. Bir geçse eline parça parça edecek, kıyma yapacak, belki de etini yiyecek. Küfürün bini bir para. Ne ağzını bırakıyor, ne gözünü. Fakat öyle kurnaz köstebek ki, bir türlü yakalanmıyor. Toprağın altını hep yol yapmış, oradan oraya koşuyor. Pehlivan Ali ne tarafa giderse, o öbür tarafa gidiyor. Bir de alay eder gibi kaşla göz arasında toprağı tepip, taze yığın yapıyor. Pehlivan Ali görünce, «vay dinini imanını...» diyerek oraya koşuyor, küreği olanca gücüyle savuruyor yığının içine, sonra dikkatli dikkali açıyor, yok. Gitmiş. Bakıyor ta uzakta yeni bir yığın. Kanter içinde oraya koşuyor. Harman yerine döndü bostan tarlası. Kavun karpuz kökenleri, domates biber fideleri hep çiğnendi. İki gün önce sulanmış tarlada ayak izleri, hendekler, girintiler, çıkıntılar... Karma karışık oldu bostan.

Pehlivan Ali durup baktı,

— Lan yakalıyacağım seni köstebek, dedi. Yakalayıp bugün işini bitireceğim.

O sırada köstebek yeni bir yığın yapıyordu. Arka ayaklariyle çabuk çabuk tepiyordu toprağı dışarı. Gayretle çalışıyordu.

Pehlivan koştu. Var gücüyle savurdu küreği. Kürek havada vınladı. Kütüğe gelse kütük ikiye ayrılırdı. Köstebek önce durdu. Sonra Pehlivan Ali'nin işitemediği ince

bir ses çıkarıp, demin açtığı taze yoldan kurşun gibi geçti. Saklanbaç oynuyordu sanki, öyle neşeliydi. Toprağın altını birçok yollarla birbirine bağlamıştı. Bir o yana, bir bu yana koşuyordu. Bu dışardaki düşman — her kimse — çok aptaldı. Yakalarım sanıyordu. Oysa toprağın içindeyken kendisiyle başa çıkacak yiğit daha anasından doğmamıştı.

Birden düşündü. «Dur sen,» dedi. «Bir oyun oynayayım da gör.» Tarlanın yukarısına doğru giden yola düştü. Yuvası epey uzaktı. Ta pancar tarlasının kıyısında. Oraya kadar koştu. Yuvasına varınca kuru otlardan yaptığı yatağına uzandı. «Hadi bakalım, dedi. Ara şimdi.»

Pehlivan Ali dışarda, «hıı... diye söylendi. Yaralandın değil mi? Küreği yedin kıçına namussuz. Kimbilir nerede can çekişiyorsun. Hadi bakalım geber şimdi.»

İş urbası dizlerine kadar sıvalıydı. Her yeri çamur olmuştu. Küreği indirip tarlanın kıyısına yürüdü. Kavun karpuz kökenleri kurtulmuştu. Kalanlar bundan sonra büyüyecekti artık. Ama hınzır epey uğraştırmıştı.

Kıyıya oturup bir sigara yaktı. «Üüff...» diye üfledi dumanları. Bostan tarlasına baktı. Sabahtan beri amma yormuştu ha. İki gün önce ne güzel sulamıştı, iyi serpilecekti. Rahat bıraksaydı şu köstebek. Kavunlar karpuzlar, hıyarlar kuruyu kuruyuvermişti arka arkaya. Can mı dayanırdı buna? «Hınzır...» diye söylendi tekrar.

Başını kaldırıp güneşe baktı. Öğlen olmuştu herhalde. Acıkmıştı. «Yıkanayım da gideyim bari.» diye düşündü.

Sigaranın son dumanını çekerken gözü ilişiverdi, köstebek toprağı itiyordu. Yeni bir yığın yapacaktı.

— Vay ırzını!.. diyerek fırladı Pehlivan. Küreği kaldırıp savurdu yığına. Sonra yavaşça açtı, yok. Gitmişti. Daracık bir delik görünüyordu. Deliği izleyerek açmağa devam etti. Birkaç metre ilerledi. Ne olurdu bunun sonu? Bosta-

nın ortasında kocaman bir hendek açıldı. Vazgeçti. Kapattı tekrar. Birkaç kavun kökeni daha yitirmiş oldu. İkişer karış sürgünleri vardı. «Yazık, dedi. Daha tutmaz bunlar.» Gene de alıp yeniden dikti. Diplerini eliyle sıkıştırıp düzeltti.

Yenice doğrulmuştu ki köstebeğin ilerde yeni bir yığın yapmağa çalıştığını gördü. Gözleri döndü birden. Burnundan soluyarak yürüdü.

— Ulan etme, dedi. Kızdırma kafamı, bak!

Dişlerini sıkıyordu söylerken. Yan yan vardı. Küreği bir iki kuvaşlayıp nişan aldı, sonra olanca gücüyle vurdu.

Köstebek «cık» etti kendi kendine. Sonra tıpış tıpış koşup gitti. Alay ediyordu dışardaki kim olduğunu bilmediği düşmanla. Güçlü olduğu belliydi ama kendisini yakalıyamazdı, imkânı yok.

Canı başka bir tarafa gitmek istedi. Yol mu ararsın, bu yolları hep kendisi açmıştı. İyi bilirdi. Bir kavşakta biraz durup dinlendi. Çabuk çabuk soluk alıp veriyordu. İnce uzun dişleriyle karnının altını kaşıdı. Pek hamarattı bugün. Toprak da tam istediği gibi yumuşaktı. Yol açmak için kıvamındaydı. «Şu tarafa gideyim,» dedi. Tarlanın alt yanına doğru yürüdü. Sebzelikti orası. Domatesler biberler. Yeni bir yol açmağa koyuldu. Taze bir kök geldi önüne. Dişlerini sapladı, mayhoş bir tadı vardı. Yedi yedi. Sonra epey bir yol açtı. Pek kolay yapıyordu bu işi. Arka ayaklariyle toprağı yukarı itmeğe başladı.

Pehlivan Ali, omuzunda kürek, deminden beri dolaşıyordu. Gözü hep yerlerdeydi. «Hadi tebreş bakalım,» dedi. «Yoksa zıbardın mı? Seni gebertmeden gitmiyeceğim bugün.»

Hiç cevap gelmedi.

Geri döndü. Acıkmıştı iyice. Can sıkıntısıyle başını sal-

ladı. Köy yoluna doğru baktı. «Öğleye gelmezsem ekmek aş getir,» diye karısına tenbih etmişti. Bak gelmiyordu hâlü. «Dürzü karı!» diye söylendi. «Ne dursun, gelsene işte.» Sebzeliğe doğru yürüdü. Birden görüverdi; ceketini koyduğu sınırın hemen önünde yeni bir toprak yığını vardı.

— Ulan, dedi, namussuz! Benimle alay mı geçersin?

Küreği keskinlemesine hızla vurdu, sonra yığını dağıttı. O sırada köstebek tin tin koşuyordu kavunlara doğru. Bir yandan da «cık cık» diye gülüyordu.

Pehlivan Ali'nin kemikli yüzü sinirden gerilmişti. Ne yapacağını bilemiyordu. Kürek omuzunda, dolaştı, dolaştı. Bir rastgetirseydi şimdi, yapmıyacağı şey yoktu. Kürekle ikiye biçecekti. Derisini yüzüp içine saman dolduracaktı.

Baktı, domates fidelerinden birisi daha buruşmaya başlamıştı. Hem de en iyilerinden birisi.

— Tüh! dedi. Yazık. Hepsini bitirecek bu namussuz. Ne yapmalı acaba?

Fideyi söküp aldı. Az önce kesilmişti, belli. Oradan tünel gibi bir yol gidiyordu ceketin yanına. «Nerdeyse ceketi de götürecek, tövbe yarabbi!» diye söylendi. Bakına bakına bostana doğru yürüdü. Bir aşağı bir yukarı, gezinip duruyordu. Bulacaktı bu hınzır hayvanı bugün. Mutlaka bulup gebertecekti. Başka çare yoktu. Değilse ne sebze, ne bostan yedirmiyecekti buradan.

Aradı, aradı... Şüphelendiği yerleri kazdı. Yığınların altını elden geçirdi. Yoktu, yok.

Bir yandan da karısına kızıyordu. Bunca zaman aç durur muydu adam? Bilmiyor muydu bunu hınzır karı?

Bir sigara daha yaktı. Bir epey daha gezindi. Bulamadı.

Gün eğilmişti nerdeyse. Baktı, geliyor. Dalında azık torbası vardı.

— Gel bakalım, dedi. Gel. Açlıktan gebereceğiz nerdeyse.

Yürümesini yavaş buldu :

— Yürü bee! diye bağırdı. Nerde kaldın şimdiye kadar, yürüü!

Karısı ufak tefek, mızmızın biriydi. Yeni hastalıktan kalkmıştı.

— Ne bileyim, dedi. Seni gelecek sandım.

— Tenbih etmedim mi, öğleyin ekmek aş getir diye?

Kadın cevap vermedi. Bostana, sebzeliğe bakıyordu.

— Ne etmişsin böyle? dedi cılız sesiyle. Herke benzemiş her yer.

— Sus diyorum bak! Hırsımı senden alırım şimdi. Sabahten beri şeytanlarım ayakta. Deli etti dürzü köstebek. Hırsımdan duramıyorum zati...

Kadın sustu. Çok sinirliydi, kızdırmağa gelmezdi.

Ekmek torbasını indirip getirdiklerini yaydı ortaya. Çökelek çıkardı.

— Bu mu hepsi?

— He, dedi kadın usulca.

Pehlivan Ali gözünü ağarttı. Yumruğunu sıktı. Bir tane vuracaktı suratına, zor tuttu kendini. ?

— Defol şuradan! dedi. Kendine bulaştırma beni, itoğlusu!

Kadın çekildi. Cevap vermedi.

Yerdeki küreği alıp gitti. Daha dört adım yürümemişti, bir yerde toprağın kımıldadığını farketti. Cansızca vurdu küreği. «Fırk» diye bir ses duydu. Daldırıp çıkardı, kös-

tebek can çekişiyordu.

— Bu mu aradığın? dedi.

Küreğin ucuyla getirip önüne koydu.

Pehlivan Ali, ağzında ekmek, öylece kalakaldı. Kocaman bir balon fıss diye sönüverdi.

— Vay canına! dedi. Başka söyleyecek söz bulamadı.

o

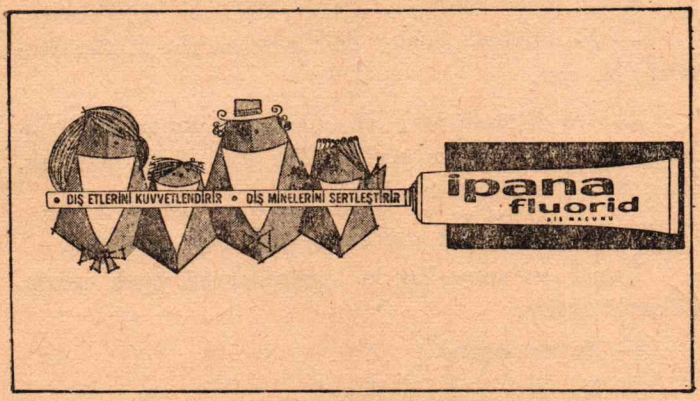

YENU : 560, Radar Reklâm : 59

Olaylar Yorum İstemez (16.10.-15.12.)

Oğuz Arıkanlı

20.10. Beyoğlu Kumbaracı yokuşunda bir marangoz atelyesinde çalışan İsmail Barlas adında bir işçi dün sabah kafasını elektrikli testere ile keserek intihar etmiştir (Gazeteler)

21.10. Neye geldim dünyaya, bilmem ki neyim?
Ağlamak istemeyom, gülemeyom ki...
Ne evim barkım, donum, ne bir tas suyum
Diri gezen bir ölü, ölemeyom ki...
(Âşık Nesimî Çimen — Cumhuriyet)

Eskiye özlem ağlanacak, şaşılacak bir gidiştir (Cevdet Sunay — Cumhuriyet).

Toplu namazlar tarihî bir hâdisedir. Mutlu bir çığırın müjdecisidir. İyiye, güzele, doğruya, yâni, «Ma'ruf»a açılan bir penceredir (Mehmed Şevket Eygi — Bugün)

22.10. Batman Ortaokul ikinci sınıfında okuyan 15 yaşlarında Mehmet Şirinyıldız adında bir öğrenci, anne ve babası tarafından hoca nikâhıyla zorla gerdeğe sokulduğu için, gece kendini tavana asarak canına kıymıştır (Tercüman).

25.10. Zeki Müren 50 bin liralık elbise diktiriyor (Sayra Orkan — Akşam).

26.10. General de Gaulle Esenboğa Havaalanında Türkçe : «Yaşasın Türkiye!» dedi (Gazeteler).

27.10. Evet, Hayriye'ler, Nuran'lar, İslâmî tesettüre riayetkâr genç kız ve hanımlar bir çığ gibi çoğalacak. Ve sosyetik koket mini etekli hanımefendi (!) lerin örtünmeye

karşı açacakları savaşta galibiyet, biz örtülü müslüman hanımların olacaktır inşallah... Çünkü bizim muinimiz Allah (C. C.), rehberimiz Kur'an-ı Azîmüşşan'dır!.. (Şule Yüksel Şenler — Bugün).

29.10. Hiçbir ülke devriminin kırkbeşinci yılında bu kadar gerilerde kalmadı (Çetin Altan — Akşam).

30.10. ARKADAŞ eğer sen, Allah'ın seni, ancak Kendisine ibadet edesin diye yarattığını, şuurlu ve idrakli bir şekilde biliyor ve ona göre, başta beş vakit namaz olmak üzere, bütün ibadetlerini zamanında yapıyorsan. Eğer, bütün davranışlarında, Allah'ın sana yol ve hayat nizamı olarak gönderdiği İslâm Şeriati'ne uymak için çalışıyorsan. (...) Eğer, gelmiş geçmiş bütün insanların en büyüğü olarak Hazret-i Ebül Kasım Muhammed Mustafa Sallallahü aleyhi ve sellemi tanıyor; onu canından ve cânanından daha fazla seviyor, onun uğrunda ölüme hazır bekliyorsan. (...) Eğer, bütün bunları yapabiliyorsan, sana olgun bir müslüman namzedi denebilir kardeşim (Mehmed Şevket Eygi — Bugün).

31.10. Çorum'un Alaca İlçesinin Cumhuriyet Meydanına dikilmek istenen Atatürk büstünün yerine AP'li Belediye Başkanı, Müftü ve Belediye Meclisi Üyeleri muhalefet etmişler, bu sebeple Kaymakam Yener Ünlüer ile bunlar arasında olaylar çıkmıştır (Gazeteler).

Tam Bağımsız Türkiye için «Mustafa Kemal Yürüşü»ne çıkan 24 genci polis tutukladı (Akşam).

2.11. Üniversite kanlı olaylarla açıldı (Gazeteler).

3.11. Hülya 3 aylık hamile. Futbolcu Selim ve film yıldızı eşi, çocuğun erkek olmasını istiyor (Hürriyet).

Sarışınlar tarihe karışıyor. Sarışın kadınların «seks çekiciliği» efsanesi sönüyor (Yeni Gazete)

Konu yurt ise, topraksa, yada özgürlükse bizim de söy-

leyeceklerimiz var topluma. Harbiyeli olarak görevimiz bu. Hakkımızı ulustan alıyoruz, gücümüzü Ata'dan. Artık tüfeklerimize barut yerine devrimci düşünceyi sürmek zorundayız. Tetik o zaman güvenilir olur (Deniz Harb Okulu Subay Taburu'nun bildirisinden — Gazeteler)

İnönü : Amerika'dan şüphelendik.. (Yeni İstanbul)

4.11. Öztürk Serengil, İsmet İönü'ye «Tememm» dedi (Akşam).

8.11. Bu hainlerin komünistlerle aralarındaki yegâne fark mülkiyet hususundadır. Bunlar mülk ve servet sahibi komünist, ötekilerse mülkiyet düşmanı komünistlerdir. O kadar (Mehmed Şevket Eygi — Bugün)

10.11. Kurtarıcını ve En Büyük Evlâdını kaybettin. Türk milleti sen sağ ol! (30 yıl önceki Ulus Manşeti — Ulus).

13.11. Askerî okullarda din dersleri okutulması isteniyor (Cumhuriyet)

Maliyeti 19 lira olan çayı, 173 kuruştan ihraç ediyoruz (Tekel Bakanı — Gazeteler)

18.11. Eskimolardan, yamyamlara kadar her devlet, bu güzel ülke üzerinde emeller taşır. Türkiye üzerinde gözü olmayan bir devlet varsa, o da henüz devlet olmamıştır (Alparslan Türkeş — CKMP İstanbul İl Kongresi'ndeki konuşmasından).

19.11. Gelecek yıl sigara ve çay tekeli kalkacak (Milliyet).

20.11. Had ve çirkin safhaya gelen çimento karaborsası soygunundan yararlanan birkaç kişi, bir yılda net olarak 100 milyon lira kazanmaktadır (Mühendisler Odası Genel Yönetim Kurulu Üyesi Melih Köknel — Akşam)

Karaborsayı Bakanlığımız yaratmıyor (Sanayi Bakanı —Akşam).

21.11. Türk kadınının vücut ölçüleri tesbit edildi. Standartlaşan bu ölçülere göre, 48 beden fanilâ kullanan bir kadının kullanacağı slip (paçasız) külotun bel çevresi 94 cm., kalça çevresi 118 cm., bacak birleşik noktası ile bel arası ölçüsü de 45 cm. olacaktır (Milliyet).

Eski D.P. lilerin siyasî hakları iade edilmeli mi? Parlâmenterler fikrini söyledi : «D.P. lilerin siyasî hakları iade edilmeli» (Zafer)

22.11. Bugün 1 Ramazan 1388. (M. Şevket Eygi — Bugün).

24.11. 1969 Ekiminde yapılacak olan seçimler, sosyalistlerin (bir okuyucunun yazdığı gibi Sosyal - İtlerin) sonu olacaktır (Tekin Erer — Son Havadis).

Gericilik yapan Türk işçi Almanya'da mahkûm oldu. Alman Yargıç, 16 aya mahkûm ettiği işçiye «...büyük lideriniz Atatürk'ün sizi medenî bir şekilde yetiştirdiğini sanıyordum» dedi (Milliyet).

26.11. On iki yıl önce cinayete kurban giden kızkardeşlerinin kaatilinin hâlâ ele geçirilip cezalandırılmamasına kızan bir aile, Türk vatandaşlığından çıkmak üzere Büyük Millet Meclisine başvurmuş, memleketi de terkederek Fransa'ya gitmiştir (Cumhuriyet).

29.11. Amerikan yeni Büyükelçisi Robert Komer'in gelişi dün Ankara ve İstanbul'da büyük olaylara yol açmıştır (Gazeteler).

30.11. Bitkisel hayat yaşayan bir kadın doğum yaptı (Gazeteler).

Menderes ve 2 vekilin ailesinden ip, cellât ve asılma parası alınmış (Bugün).

1.12. Demirel'in Nurcuların halifesi olduğunu söyleyen Antalya Milletvekili Hasan Fehmi Boztepe adındaki AP'li bir delege ÜMMETÇİLİĞİNİ ilân etti (Hürriyet).

Solcular Emniyet Teşkilâtına sızıyor (Bugün).

İşçiler Taksim'e kadar yürüdüler. «Ya iş, ya ekmek» mitingi dün yapıldı (Akşam)).

AP Büyük Kongresinin 2. gününde eski D.P.'lilere siyasî hakların iadesi ittifakla kabul edildi (Tercüman)

2.12. Kumaş dağıtımı bugün başladı (Akşam).

4.12. «Süleyman, Süleyman, Özel Harbiye ne zaman?» (Öğrenci Mitingi — Ulus).

8.12 Amerika'nın müttefiki olarak kalacağız. Yürüyüşler bacak yorgunluğundan başka sonuç vermeyecek (Falih Rıfkı Atay).

S. Rusya'ya karşı misillemeye girişen Amerika'nın 2 savaş gemisi Karadeniz'e çıkacak (Zafer).

9.12. Gelir Vergisi ödeyenlerin % 75'i, 375 lira ile geçiniyor (Cumhuriyet)

11.12. Esrar içmekten iki buçuk yıl hapis cezasına çarptırılan 19 yaşındaki Fransız kızı Christine Cehetellier'in tahliyesi için gerekli 5 bin liralık kefalet akçesi, bir din adamı tarafından ödenmiştir (Gazeteler).

14.12. Hikâyeci Nezihe Meriç tutuklandı (Gazeteler)

15.12. Gürcü Bacı 1969'un falına baktı (Akşam).

Türkiye'nin imam ihtiyacı 20 yıl sonra karşılanabilecek. Durum düşündürücü (Bâbıâlide Sabah).

Not: İstanbul baskılarında yayınlandıkları gibidir. O. A.

o

GENÇ SİNEMA
Dergisi

Ocak 1969 sayısı
Eşrefefendi So. 214, Konak Apt.
Kurtuluş - İstanbul

ÇAN YAYINLARI'NDA

THOMAS MORE

U T O P İ A

(2. Basılış)

Çevirenler

Eyuboğlu - Urgan - Günyol

8 TL.

o

ÇAĞDAŞ POLİTİKA SORUNLARI

Gaetan Picon

(Maurras — Sorel — Mussolini — Hitler — Lenin — Stalin — Mao Çe Tung — Troçky — Tito — Aron — Parodi — Alain — Lippmann — Mikardo — Burnham — Niebuhr — Rougement.)

Çevirenler

Eyuboğlu - Günyol

o

5 TL.

Son baskı tarihi : 30.12.1968

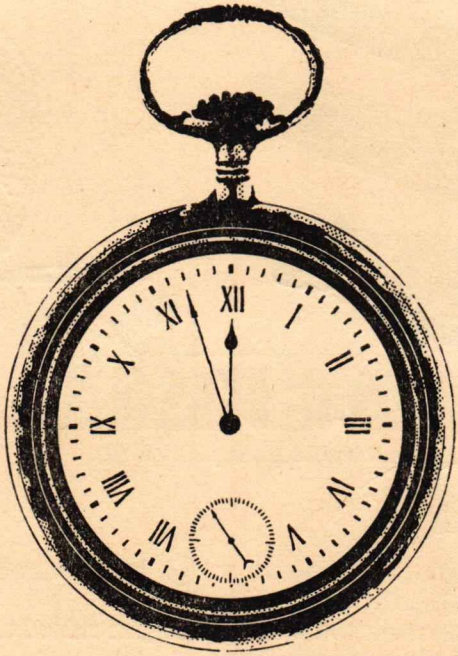

Reklâm, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLÂM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

YENU : 361 — (Basın : 60379)

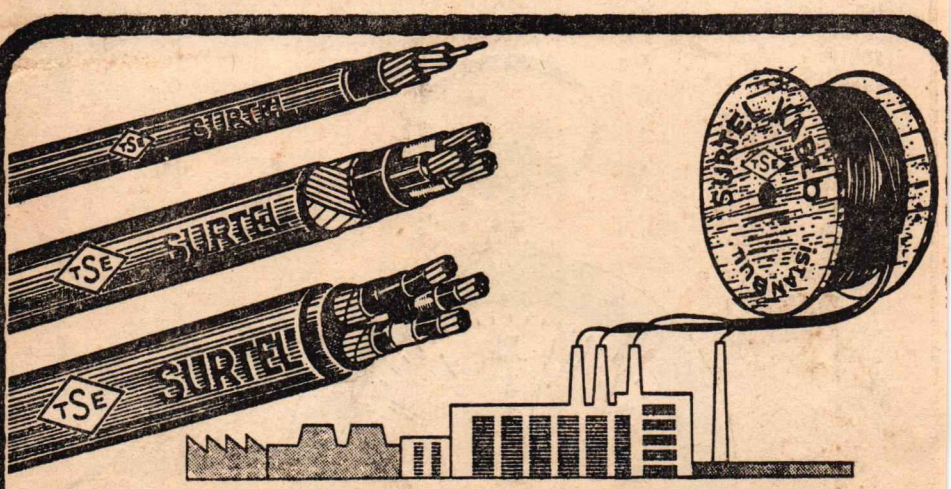

Surtel Kablo Sanayii Koll. Şti.

SURTEL

Türk standardları enstitüsünün kalite belgesini ve TSE markasını taşıyan kabloları imâl eden ilk Türk kablo fabrikasıdır.

o/o 100 Türk malı, Türk sermayesi ve Türk emeğinin mahsulü olan Surtel enerji kabloları TSE garantisi altında imâl edilmektedir.

SURTEL, GÜVENEREK KULLANILACAK YÜKSEK KALİTELİ KABLODUR.

Surtel KABLOLARI

SURTEL KABLO SANAYİİ Koll. Şti.
Muhtar Yalın ve ortakları
Bankalar, Okçu Musa Cad. No. 80 Karaköy - İstanbul
MERKEZ Tel : 44 65 83 - 49 97 90
FABRİKA Tel : 47 15 43 TELGRAF : Surkablo İstanbul

REKLAM